

Esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkinnoistä

Opas poliisille salassapitomerkintöjen tekemiseen

Petri Kiiski

8/2018

Tiivistelmä

Tekijä Petri Kiiski	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi Esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkinnoista. Opas poliisille salassapitomerkitöjen tekemiseen	Julkisuusaste Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi Heli Jalander Kari Koppanen Satu Rantaeskola	Opinnäytetyön muoto Toiminnallinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tuloksena luotiin yksinkertaistava ohjeistus tavanomaista esitutkintaa suorittavalle poliisimiehelle esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkitöjen tekemiseen. Opinnäytetyössä tarkasteltiin esitutkintapöytäkirjan julkisuutta ja salassapitoa, julkisuuslaissa määriteltyjä salassapitoperusteita sekä niihin vaikuttavia perusoikeuksia. Opinnäytetyössä pyrittiin myös salassapitoperusteiden konkretisointiin. Salassa pidettävyyden perusteiden tarkastelun kautta pyrittiin saavuttamaan ymmärrys siitä, missä menee julkisen ja salassa pidettävän tiedon raja esitutkintaviranomaisista poliisin esitutkintapöytäkirjassa tavanomaisessa rikosasiassa.</p> <p>Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen. Opinnäytetyön toteuttamiseksi on käsitelty alaa koskevaa oikeudellista kirjallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyön produktina syntynyt ohjekirja <i>Opas esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkitöjen tekemiseen</i> helpottaa yksittäisen poliisimiehen työtä esitutkintapöytäkirjan kasaamisvaiheessa.</p>		
Sivumäärä 51 + 1 liitesivua	Tarkastuskuukausi ja vuosi Elokuu 2018	Opinnäytetyökoodi (OPS) AMK2016ONT
Avainsanat Esitutkintapöytäkirja, salassapito, julkisuus, salassapitomerkitä, leimaaminen		

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	3
1.1	Opinnäytetyön taustaa	3
1.2	Opinnäytetyön tavoite	4
1.3	Tutkimuskysymykset.....	4
1.4	Kehittämistyön toteutus.....	5
2	ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJAN SALASSAPIDOSTA PERUSOIKEUKSIEN KANNALTA SEKÄ ESITUTKINTA- AINEISTOSTA	7
2.1	Perus- ja ihmisoikeuksien vaikutus viranomaisten toimintaan	7
2.2	Valtiovallan velvoite turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen	8
2.3	Asianosais- ja yleisöjulkisuus esitutkinnassa	9
2.4	Esitutkintapöytäkirja	10
2.4.1	Esitutkintapöytäkirjan aineisto.....	11
2.4.2	Esitutkintapöytäkirjan rakenne.....	11
2.4.3	Esitutkinta-aineiston yleinen salassapito	13
2.5	Salassapitoperusteet.....	14
2.6	Salassapitotasot	15
3	YLEISIMMÄT SALASSAPITOA EDELLYTTÄVÄT TIEDOT ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJASSA	18
3.1	Kansainväliset suhteet (JulkL 24.1 § 2 k)	18
3.2	Esitutkinta-aineisto (JulkL 24.1 § 3 k)	19
3.3	Erilaiset viranomaisten rekisterit (JulkL 24.1 § 4 k).....	19
3.4	Taktiset ja tekniset menetelmät (JulkL 24.1 § 5 k)	20
3.5	Kantelu (JulkL 24.1 § 6 k).....	20
3.6	Turvajärjestelyt (JulkL 24.1 § 7 k).....	21
3.7	Onnettomuudet (JulkL 24.1 § 8 k)	22
3.8	Uhanalaiset kasvi- ja eläinlajit (JulkL 24.1 § 14 k).....	23
3.9	Liike- ja ammattisalaisuudet (JulkL 24.1 § 17 k ja 20 k).....	23
3.10	Tulotiedot, varallisuus ja ulosottotiedot (JulkL 24.1 § 23 k)	25
3.11	Pakolaiset ym. (JulkL 24.1 § 24 k).....	26
3.12	Terveystiedot, seksuaalisuus, sosiaalihuolto, työhallinto (JulkL 24.1 § 25 k).....	27
3.13	Arkaluonteinen yksityiselämä rikosasiassa ja uhria loukkaavat tiedot (JulkL 24.1 § 26 k)	28
3.14	Henkilöä koskevat erilaiset lausunnot (JulkL 24.1 § 27 k)	29
3.15	Vapautensa menettäneet, rikosrekisteri, sakkorekisteri (JulkL 24.1 § 28 k).....	30

3.16	Psykologiset testit (JulkL 24.1 § 29 k)	31
3.17	Henkilön yhteystiedot ja matkaviestimen sijainti (JulkL 24.1 § 31 k).....	32
3.18	Anonyymi todistelu (JulkL 24.1 § 31a k).....	33
3.19	Uhrin pyyntö tietää vangin vapautumisesta (JulkL 24.1 § 31b k).....	33
3.20	Perhe-elämä, elintavat, mielipiteet, vakaumukset ja henkilökohtaiset olot (JulkL 24.1 § 32 k).....	34
4	SALASSAPITOMERKINNÄT	37
4.1	Salassa pidettävän aineiston kirjaaminen esitutkintapöytäkirjaan	37
4.2	Salassapitoperusteen valitseminen	38
4.3	Suojaustasot ja turvallisuusluokiteltu tieto	38
4.4	Asiakirjan salassapitoa koskevien merkintöjen tekeminen	41
4.5	Salassa pidettävän tiedon ja asiakirjan käsitteleminen	42
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN JA PRODUKTIN ARVIOINTI.....	45
5.1	Tiedon kerääminen	45
5.2	Opinnäytetyön toteuttaminen ja tavoitteiden saavuttaminen	46
5.3	Oppimisprosessi ja oma työskentely	48
6	LÄHTEET	50

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Tämän opinnäytetyön aiheena on esitutkintapöytäkirjan sisältämä salassa pidettävä materiaali ja sen oikeanlainen merkitseminen salassa pidettäväksi.

Vuonna 2017 poliisille ilmoitettiin Suomessa 790 681 rikosta. Näistä rikoslakirikoksia oli 429 031 kappaletta.¹ Tätä tosiseikkaa vasten peilaten voidaan todeta, että poliisilta siirtyy syyttäjälle syyteharkintaan vuosittain merkittävä määrä esitutkintapöytäkirjoja. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, myöhemmin JulkL tai julkisuuslaki) yleislakina määrittää muun ohella esitutkinta-aineiston salassapitoa. Siltä osin kuin esitutkintapöytäkirjaan liitetään salassa pidettävää materiaalia, tulee esitutkintamateriaalin salassapito poliisin arvioitavaksi.

Ajatus opinnäytetyön aiheesta heräsi koulutukseen liittyvän työharjoittelun aikana rikostorjunnan ja -tutkinnan osajaksolla. Ensimmäisiä pöytäkirjoja kootessa eteen tuli myös väistämättä näiden pöytäkirjojen asianmukaiset salassapitomerkinnot ja niiden tekeminen. Poliisiammattikorkeakoululla aiheesta saamamme opetuksen lisäksi työpaikalla asiaa kerrattiin. Vaikka asiasta saamani opastus oli ammattimaista ja hyvää, tästä huolimatta merkintöjen tekeminen aiheutti toisinaan päänvaivaa. Saman tunteen kanssani jakoivat useat kanssaopiskelijat. Kollegoiden kanssa keskustellessa nousi esiin yhteinen näkemys siitä, että salassapitoasiat ja merkintöjen tekeminen koettiin haastavaksi ja vaivalloiseksi. Erilaiset merkintöjen perusteet tai suojaustasot eivät olleet tuttuja, ja leimaamiskäytännöissä oli eroja. Tämä huolimatta siitä, että suuri osa tutkijoista oli merkintöjen tekemisen kanssa tekemisissä päivittäin. Esimerkiksi esitutkintapöytäkirjan liitteenä oleva kuva rikoksesta epäillyn ajokortista oli asia, jonka julkisuus tai salassapito jakoi mielipiteitä. Toinen näkemyksiä jakanut tilanne oli se, mitä kuultava kuulustelussa kertoo, ja millä tavoin kuulustelukertomuksen salassapitomerkinnot tulisi tehdä. Äärimmillään näkemys oli se, että mikäli kuultava itse kertoo vaikkapa sellaisen terveyteensä liittyvän seikan, joka ei suoranaisesti liity asiaan, hän kertoo sen omasta halustaan eikä sitä tarvitse pitää salassa. Toinen ääripään näkemys oli se, että kuulustelukertomus, jossa on kappaleen verran tällaista tietoa, tulee merkitä kokonaan salassa pidettäväksi.

Asianmukaisten merkintöjen tekeminen on kuitenkin viranomaisen velvollisuus. Viranomaisen asiakirjoja ja niiden julkisuutta sekä salassapitoa säädellään hyvin laajasti. Perustuslain (myöhemmin PL) 12 §:n 2 momentin mukaan jokaiselle kuuluu oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta tai tallenteesta, mikäli se ei ole salassa pidettävä.²

---

¹ Tilastotietoa poliisin toiminnasta ja rikollisuudesta, tammikuu 2018, https://www.polamk.fi/tki/tutkimus/tietoa_poliisin_toimintaymparistosta, viitattu 27.6.2018

² Mäenpää 2008, 22

Julkisuusperiaate onkin yksi demokraattisen valtiojärjestyksen kulmakivistä.¹ Julkisuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja, tai asiakirjaan merkitty tieto, on salassa pidettävä, jos se on julkisuuslaissa tai muussa laissa säädetty salassa pidettäväksi.²

Oikein tehdyt asiakirjan salassapitomerkinnot toteuttavat myös muita yhtä tärkeitä oikeushyviä, kuten yksityiselämän suojaa, mielipiteen vapautta, kotirauhan suojaa ja henkilökohtaista koskemattomuutta. Asiakirjojen salassapidolla toteutetaan yksityisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksia.³ Perustuslain 2 luku määrittää nämä jokaiselle kuuluvat perusoikeudet, joita viranomaisen tulee toiminnassaan toteuttaa ja suojata. Esitutkintapöytäkirjan salassapidon tulee toteuttaa myös näitä periaatteita. Kyse on siis paljon suuremmista asioista kuin vain leiman lyömisestä paperiin.

1.2 Opinnäytetyön tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda yksinkertainen ohje esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkinnotekemiseen. Tavoitteena on, että esitutkintapöytäkirjaa kokoava poliisimies pystyy tämän ohjeen pohjalta tekemään asianmukaiset salassapitomerkinnot tavanomaiseen esitutkintapöytäkirjaan. Ohjeen on tarkoitus olla helppokäyttöinen ja helposti luettava. Sen tulisi edetä loogisessa järjestyksessä vaiheesta toiseen. Ohjeesta löytyisi ainakin yleisimmät ja oleellimmat seikat, jotka esitutkintapöytäkirjan kasaamisvaiheessa tulisi ottaa huomioon ja merkitä asiaankuuluvalla tavalla.

Esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkinnotekeminen on poliisin velvollisuus, ja merkintöjen oikeanlainen toteuttaminen toteuttaa useita perustuslaissa määriteltyjä perusoikeuksia. Oikein tehdyt merkinnät toteuttavat sekä asianosaisten että myös poliisin oikeusturvaa ja poliisiorganisaation uskottavuutta. Ohje tehostaisi ja helpottaisi poliisin työntekoa. Epäselvissä tilanteissa ohje saisi vähintäänkin pohtimaan asioita, ja kenties ohjaisi oikean tiedon lähteille.

Täysin tyhjentävän ohjeen luominen ei muuttuvassa maailmassa ole mahdollista, mutta sen sijaan tarkoituksena on selkeyttää leimaamisen suuntaviivoja ja pyrkiä konkretisoimaan opinnäytetyön rajausten mukaisia julkisuuslain 24 §:ssä säädettyjä salassapidon edellytyksiä.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen alusta on jo käynyt ilmi, kuinka välttämätöntä olisi, että salassapitomerkinnotekemisestä saataisiin poliisihallinnon käyttöön yksinkertainen ohje. Siksi opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat: *mitä on esitutkintapöytäkirjan*

---

¹ Helminen – Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2012, 587

² Mäenpää 2008, 284

³ Mäenpää 2018, 768

salassa pidettävä materiaali, ja millä perusteilla ja miten esitutkintapöytäkirja tulee merkitä salassa pidettäväksi?

Opinnäytetyön toinen luku pohjustaa tutkimuskysymysten käsittelyn kannalta oleellista taustatietoa. Luvussa käsitellään perusoikeuksia ja valtiovallan velvoitetta niiden toteuttamiseen sekä esitutkinta-aineistoa, esitutkintapöytäkirjaa ja esitutkinnan yleistä salassapitoa sekä salassapitoperusteita yleisesti. Nämä luovat sen teoreettisen viitekehyksen, jonka puitteissa tutkimusta lähdettiin toteuttamaan. Opinnäytetyön luvussa kolme käsitellään sitä, mitä tutkimuskysymyksen mukainen salassa pidettävä materiaali on ja millä perusteilla esitutkintapöytäkirja tulee merkitä salassa pidettäväksi. Luvussa käydään läpi opinnäytetyön rajauksen mukaisesti julkisuuslain 24.1 §:n kohtia. Opinnäytetyön luvussa neljä käsitellään sitä, miten esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkinnot tulee käytännössä toteuttaa. Luvussa viisi käsitellään työn lopputuloksena syntynyttä produktia.

1.4 Kehittämistyön toteutus

Opinnäytetyön aiheen ja tutkimuskysymyksen määrittelyn jälkeen prosessi käynnistyi tavoitteen määrittelyllä. Tavoitteeksi asetin yksinkertaisen opaskirjan tekemisen. Koska tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda produkti, on se samanaikaisesti kehittämishanke.¹ Toisaalta tyypilliseen kehittämistyöhön verrattuna oma työni eroaa siten, että sen tekemisessä ei ole ollut mukana niinkään useita eri toimijoita eri vaiheissa kehittämistä.² Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu produktista ja raportista.

Kehittämistyö ja tutkimuksellinen opinnäytetyö eroavat toisistaan lopputuloksen kannalta, sillä tutkimuksellisessa opinnäytetyössä lopputuloksena on uutta tietoa synnyttävä tutkimusraportti. Sen sijaan kehittämishankkeen tuloksena syntyy tuotos, joka uuden tiedon lisäksi sisältää jonkin oppaan, toimintatavan, palvelun tai muun uuden tai entisestä toimintatavasta parannetun tuotteen.³ Kuitenkaan pelkkä produkti ei riitä ammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi. Opinnäytetyössä tulee kyetä osoittamaan kyky yhdistää alan teoreettinen tieto käytäntöön ja siten kehittää uutta ammattikulttuuria alalle.⁴ Produktin lisäksi opinnäytetyön tuloksena syntyy raportti, josta tulee käydä ilmi, mitä on tehty, miksi, miten, millainen työprosessi oli ja millaisia tuloksia ja johtopäätöksiä työn tuloksena on syntynyt. Raportissa tulee myös käsitellä sitä, miten omaa työprosessia, produktia ja oppimisprosessia arvioi. Raportin perusteella opinnäytetyön lukija kykenee arvioimaan sitä, miten opinnäytetyössä on onnistuttu.⁵

---

¹ Salonen 2013, 6-7

² Salonen 2013, 7

³ Salonen 2013, 19, 26

⁴ Vilkkä – Airaksinen 2004, 41-42

⁵ Vilkkä – Airaksinen 2004, 65

Kehittämistyön voi nähdä lineaarisena jatkumona, jossa kehitystyö alkaa tavoitteen määrittelystä, jatkuen siitä suunnitteluun, toteutukseen, prosessin päättämiseen ja lopulta arviointiin. Vaikka mallia on kritisoitu liiasta yksinkertaistamisesta¹, koen sen sopivan omaan opinnäytetyöprosessiini parhaiten.

Opinnäytetyön tavoitteen määrittelyn jälkeen aloin rajaamaan aihetta. Opinnäytetyön aiheen rajaaminen vaatii aiheen laajaa tarkastelua ja useiden eri vaihtoehtojen kokeilua.² Opinnäytetyön tuloksena tulisi luoda yksinkertainen opaskirja tukemaan esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkitöjä tavanomaisen rikosasian esitutkinnassa. Näkemykseni mukaan ohjekirjan tulisi olla niin lyhyt, että lukija kokee sen lukemisella saavuttamansa hyödyn ylittävän sen vaivan, jonka hän ohjeen lukemiseen näkee. Tämän saman mielipiteen jakoivat myös kanssaopiskelijat, sekä ne kollegat ja opettajat, joiden kanssa aiheesta keskustelin. Toisaalta oppaan tulisi olla tarpeeksi laaja, jotta siitä on tosiasiaa hyötyä.

Lähdin pohtimaan sitä, millaista ohjetta itse kaipaisin? Mitkä olivat niitä asioita, joita en hallinnut? Rajauksessa oman pohdintani lisäksi keskustelin muutamien poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden sekä harjoittelupaikassani kansani työskennelleiden tutkijoiden kanssa asiasta. Lähtökohtana oli, että ohjekirjan tulisi sisältää yleisimmät poliisin suorittaman esitutkinnan yhteydessä käytetyt salassapitoperusteet. Julkisuuslain 24 § sisältää useita sellaisia salassapitoperusteita, jotka ovat harvinaisia esitutkinnassa salassa pidettävinä tietoina. Näiden kohtien käsittely ei antaisi opinnäytetyölle tai produktille minkäänlaista lisäarvoa. Ne kohdat, jotka koskevat tavanomaista esitutkintaa, tulisi käsitellä läpi siten, että lukijalle jää niistä selkeä mielikuva.

Lisäksi ohjekirjaan tulisi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää myös se, millaisia merkintöjä mistäkin osasta esitutkintapöytäkirjaa tulee löytyä, ja miten salassa pidettäväksi leimaaminen käytännössä tapahtuu. Ennen itse salassapitoperusteita ja merkintäkäytäntöjä tulisi kuitenkin käsitellä se teoria- ja lakipohja, johon tietojen salassapito perustuu.

---

¹ Salonen 2013, 15

² Hakala, 2004, 65

2 ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJAN SALASSAPIDOSTA PERUSOIKEUKSIEN KANNALTA SEKÄ ESITUTKINTA- AINEISTOSTA

2.1 Perus- ja ihmisoikeuksien vaikutus viranomaisten toimintaan

Kaiken suomalaisen viranomaistoiminnan yhtenä perustana on julkisuusperiaate. Viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jos niiden salassapidosta ei erikseen säädetä julkisuuslaissa tai muussa laissa. Jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta.¹ Viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen on laatinut, tai joka viranomaiselle on toimitettu.² Tämän tutkimuksen kohteena oleva esitutkintapöytäkirja on liki malliesimerkki viranomaisen asiakirjasta.

Julkisuusperiaate antaa jokaiselle mahdollisuuden saada tietoa julkisen vallan käytöstä niin halutessaan. Tämän taustalla on ajatus viranomaistoiminnan avoimuudesta. Julkisuusperiaate edellyttää viranomaista erityisesti perustelemaan, mikäli tästä periaatteesta tehdään poikkeus. Tämä periaate viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja oikeudesta saada tieto julkisesta viranomaisen asiakirjasta on myös kirjattu perustuslakiin jokaisen ihmisen perusoikeudeksi.³

Toisaalta hyvän hallinnon velvoitteisiin kuuluu oleellisesti myös muiden perus- ja ihmisoikeuksien toteuttaminen. Julkisuusperiaatetta ei voida nähdä ainoana asiakirjojen julkisuutta ohjaavana periaatteena. Perustuslaissa on määritelty jokaiselle kuuluvia perusoikeuksia.

Näitä perusoikeuksia ovat muun muassa yksityiselämän suoja (PL 10 §), uskonnon ja omantunnon vapaus (PL 11 §), sananvapaus (PL 12 §) sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapaus (PL 13 §). Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikloissa 8 ja 9 säädetään oikeudesta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta, sekä ajatuksen-omantunnon- ja uskonvapaudesta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Artiklan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisessa ajassa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin, laillisesti perustetussa ja riippumattomassa tuomioistuimessa, silloin kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Päätös on annettava julkisesti, mutta lehdistöltä ja yleisöltä voidaan kieltää pääsy koko oikeudenkäyntiin tai

---

¹ JulkL 1§, 9§

² Mäenpää 2008, 5

³ Mäenpää 2008, 1-3

osaan siitä demokraattisen yhteiskunnan moraalin, yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi nuorten henkilöiden etujen tai osapuolten yksityiselämän suojaamisen niin vaatiessa, tai siinä määrin kuin tuomioistuin harkitsee ehdottoman välttämättömäksi erityisolosuhteissa, joissa julkisuus loukkaisi oikeudenmukaisuutta (63/1999, 6 artikla 1 kohta). Myös perustuslain 1 §:ssä säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta. Käsittelyn julkisuus on määritelty asianosaisen oikeudeksi muiden asianosaisen oikeuksien ohella.¹

2.2 Valtiovallan velvoite turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Jokaisella on oikeus perusoikeuksiin, ja valtiovallalla on velvollisuus turvata näiden perusoikeuksien toteutuminen (PL 22 §) Kun ihmisen perusoikeuksiin on kirjattu oikeus esimerkiksi oikeusturvaan ja sen toteuttamiseen², on poliisilla velvollisuus toteuttaa näitä oikeuksia sekä valvoa näiden oikeuksien toteutumista.³ Viranomaisten on tulkittava sovellettavaa lakia perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti.

Viranomaisen tulee huolehtia yksittäisen ihmisen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta erityisesti niissä tilanteissa, kun ihminen joutuu viranomaisten kanssa tekemisiin.⁴ Näiden muiden luonnollisen henkilön oikeuksia suojaavien perusoikeuksien turvaaminen voi toisinaan olla ristiriidassa julkisuusperiaatteen kanssa. Julkisuuden ja muiden perusoikeuksien välillä tapahtuu intressivertailua, jonka mukaisesti salassapidosta säädetään.⁵ Muun muassa julkisuuslain 24 §:ssä onkin säädetty näitä periaatteita turvaavia perusteita, joiden nojalla asiakirja tai asiakirjassa oleva tieto ovat salassa pidettäviä ja siten julkisuusperiaatteen ulkopuolella. Asiakirjasalaisuuden lisäksi salassapito koskee myös tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävää (JulKL 23 §).

Oikeudenkäynnin julkisuus on nimenomaan asianosaisen oikeus, eikä suinkaan kaikille avoin abstrakti oikeus Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan ja perustuslain 21 §:n mukaan. Julkisuuden tai salassapidon arvioinnin kohteena toimivat esimerkiksi asianosaisen yksityiselämän suoja ja julkisuuden heille aiheuttama loukkaus. Näitä perustuslainsäätöjä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisia oikeuksia on sovellettava myös esitutkintaan. Nämä perus- ja ihmisoikeussopimuksia ilmentävät periaatteet ovat ylipäätään toimivia päätettäessä esimerkiksi esitutkinta-aineiston salassapidosta. Perustuslaki antaa kaikille yhteneväiset oikeudet, rikoslain tunnusmerkistön täyttävä teko loukkaa näitä oikeuksia, ja salassapitosäännösten tarkoitus on suojata, ettei tätä perusoikeuksien loukkausta aiheuteta uudelleen asiaa rikosprosessissa käsiteltäessä.⁶

---

¹ Perustuslaki 21§

² Perustuslaki 21§

³ Mäenpää 2008, 38

⁴ Perustuslaki 22§

⁵ Kulla 2015, 436

⁶ Rantaeskola 27.6.2018, Julkisuus III PowerPoint

2.3 Asianosais- ja yleisöjulkisuus esitutkinnassa

Käynnissä oleva esitutkinta on lähtökohtaisesti asianosaisjulkista. Asianosaisjulkisuus tarkoittaa sitä, että tapauksen asianosaisella, sillä jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee, on oikeus tutustua asiakirjaan asianosaisasemansa perusteella. Asianosaisella on siis lähtökohtaisesti oikeus saada tieto muustakin kuin julkisesta viranomaisen asiakirjasta jos se on vaikuttanut tai voi vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.¹ Asianosaisen oikeudesta saada tietoa itseään koskevasta esitutkinnasta säädetään esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä. Asianosaisella on esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tietoa esitutkintaan johtaneista ja siinä ilmi tulleista seikoista.² Asianosaisella on myös oikeus saada tieto esitutkinta-aineistosta, joka on vaikuttanut tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.³

Yleisöjulkisuudella taas tarkoitetaan jokaisen oikeutta saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.⁴ Esitutkinta-aineiston ollessa salassa pidettävää julkisuuslain 24.1 §:n 3 kohdan perusteella se ei ole yleisöjulkista. Asianosaisjulkisuus on siis huomattavasti laajempaa kuin yleisöjulkisuus.

Asianosaisjulkisuuskaan ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan sitä voidaan tarvittaessa rajoittaa.⁵ Esitutkintalain mukaan viranomainen voi rajoittaa asianosaisen oikeutta tiedon saamiseen, mikäli tiedon antaminen aiheuttaisi haittaa asian selvittämiseksi, tai tiedon antamatta jättäminen on välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi.⁶ Tietojen antamista tai antamatta jättämistä pohdittaessa tulee arvioida asianosaisen oikeutta puolustautua oikeudessa tai muuten valvoa oikeuksiensa toteutumista oikeudenkäynnissä.⁷ Oikeutta tiedon saamiseen ei myöskään ole, jos kyseessä on anonyymiä todistamista koskevat asiakirjat tai uhrin pyyntö saada tietää rikoksen tekijän vapauttamisesta.⁸ Oikeutta tiedon saamiseen ei myöskään ole, jos tieto koskee todistajan, asianomistajan tai asianosaisen tai rikosilmoituksen tekijän salassa pidettäviä yhteystietoja, jos tiedon antaminen vaarantaisi ilmoituksen tekijän tai asianomistajan, todistajan tai asianosaisen turvallisuutta, etuja tai oikeuksia.⁹

Mikäli asianosaiselle annetaan tieto salassa pidettävästä asiakirjasta, tulee asiakirjaan tehdä asiaan kuuluvat salassapitomerkinnot ja asianosaiselle tulee antaa tieto hänen

---

¹ Julkl 11-12 §. Ks. Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, 498

² ETL 4:15

³ ETL 4:15

⁴ Julkl 9 §. Ks. Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, 498

⁵ Rantaeskola, 27.6.2018, Julkisuus I PowerPoint

⁶ ETL 4:15

⁷ ETL 4:15

⁸ ETL 4:15

⁹ ETL 4:15

velvollisuudestaan pitää asia salassa.¹ Samoin tulee toimia tilanteessa, jossa tieto annetaan asianosaiselle suullisesti. Koska käynnissä oleva esitutkinta on salassa pidettävää, tällöin koko esitutkintapöytäkirja tulee merkitä salassa pidettäväksi. Asianosaista sitoo velvollisuus olla ilmaisematta sivulliselle sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin häntä itseään.²

2.4 Esitutkintapöytäkirja

Esitutkinnasta säädetään esitutkintalaissa (805/2011, myöhemmin ETL). Esitutkinnassa tulee esitutkintalain 2 §:n mukaan selvittää:

- 1) asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat
- 2) mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytäntöönpanemiseksi
- 3) asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 9 §:n nojalla on pyytänyt syyttäjää ajamaan hänen vaatimustaan ja
- 4) suostuuko asianomistaja ja aikooko rikoksesta epäilty suostua asian käsittelemiseen käräjäoikeudessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tarkoitetussa kirjallisessa menettelyssä.

Esitutkinnassa asia on valmisteltava siten, että syyteharkinta ja asianosaisten etujen valvominen voidaan suorittaa asianmukaisesti ja että todistelu voidaan pääkäsittelyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa tai asia voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä.

Esitutkinnan päätyttyä on aineistosta koottava esitutkintapöytäkirja, jos se on asian jatkokäsittelyn kannalta tarpeellista.³ Pöytäkirja tulee koota esitutkinnan käsittelykielellä.⁴

---

¹ Poliisihallitus, Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 25

² JulkL 23 § 2

³ ETL 9:6

⁴ ETL 4:12

2.4.1 Esitutkintapöytäkirjan aineisto

Esitutkintapöytäkirjaan tulee koota esitutkinnan aikana kertyneet kuulustelupöytäkirjat, sekä selostukset tutkintatoimenpiteistä ja niiden yhteydessä tehdyistä havainnoista, jotka koskevat esitutkinnassa selvitettäviä asioita. Pöytäkirjaan tulee myös koota liitteeksi esitutkinnan aikana kertyneet valokuvat, tallenteet ja asiakirjat, jos niillä voidaan olettaa olevan merkitystä asian käsittelyssä.¹

Esitutkintapöytäkirjasta ei saa jättää pois mitään sellaista aineistoa, jolla voi olla vaikutusta asian käsittelyyn. Toisaalta esitutkintapöytäkirjaan ei saa ottaa sellaista aineistoa, jolla ei ole asian käsittelyn kannalta merkitystä. Esitutkintapöytäkirjan tulee antaa käsiteltävästä asiasta mahdollisimman objektiivinen ja puolueeton kuva.²

2.4.2 Esitutkintapöytäkirjan rakenne

Esitutkintapöytäkirjan laatimiseksi Poliisihallitus on antanut ohjeen, sekä luonut käsikirjan esitutkintapöytäkirjan laadinnasta. Ohjeen ja käsikirjan mukaan toimittaessa esitutkintapöytäkirjoista tulee yhdenmukaisia. Tällä tavoin kyetään parantamaan asianosaisten oikeusturvaa. Lisäksi laadukkaasti luotu esitutkintapöytäkirja jouduttaa asian syyteharkintaa ja mahdollista tuomioistuinkäsittelyä.³

Esitutkintapöytäkirja koostuu kansilehdestä, sisällysluettelosta, ilmoituksesta, johdannosta, kuulustelupöytäkirjoista, merkintälehdestä, allekirjoituksesta, loppulausunnoista ja liitteistä.⁴

Kansilehden tarkoituksena on antaa asiakirjan tarkastelijalle käsitys käsiteltävän asian henkilö- ja asiayhteyksistä. Kansilehdelle merkitään muun muassa esitutkinnan suorittanut poliisiyksikkö, pöytäkirjan numero sekä sivumäärä, liitteiden lukumäärä, rikoksesta epäilty, asianomistajat, epäillyt rikokset sekä niiden tapahtumapaikkakunnat ja -ajat. Rikoksesta epäillyt henkilöt merkitään kansilehdelle suku- ja etunimillään, syntymäajallaan, sekä ulkomaalaisen kyseessä ollessa myös syntymäpaikalla sekä kansalaisuudellaan. Asianomistajan asemassa olevat luonnolliset henkilöt merkitään kansilehdelle suku- ja etunimillään.⁵

Kansilehdelle tehdään lisämerkintä, mikäli kyseessä on muun muassa nuori rikoksesta epäilty, rikoksesta epäilty on ollut pidätettynä tai vangittuna asian tiimoilta, hänet on haastettu, tai hänet on esimerkiksi määrätty ajokieltoon.⁶

---

¹ Helminen – Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen, 2012, 337

² Helminen – Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen, 2012, 342

³ Helminen – Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen, 2012, 338

⁴ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 6-17

⁵ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 6-7

⁶ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 8-9

Näiden lisäksi esitutkintapöytäkirjan kansilehdelle tulee tehdä merkintä, mikäli esitutkintapöytäkirja sisältää salassa pidettävää aineistoa.¹

Sisällysluettelon jälkeen esitutkintapöytäkirjaan tulee kopio rikosilmoituksesta. Ilmoituksen selostusosaan voidaan rikosilmoituksen tekovaiheessa kirjatun tiedon lisäksi esitutkinnan aikana kirjata johdanto-osio, joka helpottaa asian esitutkinnan hahmottamista myöhemmässä vaiheessa.²

Kuulustelut sijoitetaan esitutkintapöytäkirjassa rikosilmoituksen ja mahdollisen johdannon jälkeen. Kuulustelupöytäkirjat järjestetään järjestykseen asianomistaja, rikoksesta epäilty, alle 15-vuotias rikollisesta teosta epäilty, sekä viimeisenä todistaja.³

Merkintälehti sijoitetaan esitutkintapöytäkirjassa kuulustelupöytäkirjojen perään. Merkintälehdelle tehdään merkintöjä muun muassa esitutkinnassa käytetyistä pakkokeinoista, henkilötuntomerkkien ottamisesta, sellaisesta aineistosta jota ei ole otettu esitutkintapöytäkirjaan sekä erilaisista esitutkintalain mukaisista ilmoituksista ja muista seikoista.⁴ Lisäksi merkintälehdelle tehdään luettelo esitutkintapöytäkirjan liitteistä.

Tutkija kokoaa esitutkintapöytäkirjan ja allekirjoituksellaan vastaa siitä, mutta samanaikaisesti vastuu pöytäkirjan oikeellisuudesta on myös tutkinnanjohtajalla. Pöytäkirjan säännöstenmukaisuudesta vastaavat tutkinnanjohtaja ja tutkija.⁵

Liiteosa alkaa esitutkintapöytäkirjassa merkintälehdien allekirjoituksen jälkeen. Liiteosassa ensimmäisenä on loppulausunto, mikäli se on asian käsittelyn kannalta ollut tarpeellista. Mikäli loppulausuntomenettelyä sovelletaan, on asianosaisille ja heidän edustajilleen lähetettävä asiakirja tullut jo merkittä tarpeellisilta osin salassa pidettäväksi.⁶

Loppulausunnon jälkeen ovat muut esitutkintapöytäkirjan liitteet. Liitteitä ovat muut asiakirjat, jotka ovat osa esitutkintapöytäkirjaa. Liitteiden osalta tulee käyttää harkintaa siitä, ovatko ne kaikki tosiasiaa asian käsittelyn kannalta tarpeellisia. Liitteet numeroidaan ohjeistuksen mukaisesti.⁷

---

¹ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 24

² Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 10-13

³ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 13

⁴ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 14

⁵ Helminen – Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2012, 345

⁶ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 16

⁷ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 17-18

2.4.3 Esitutkinta-aineiston yleinen salassapito

Julkisuuslain 24.1 §:n 3 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat:

Poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan (458/2011).

Esitutkinta-aineisto, kuten rikosilmoitus ja muu esitutkintamateriaali esitutkinnan ollessa kesken sekä muut tässä kohdassa mainitut asiakirjat ja tiedot ovat salassapito-olettaman mukaisesti salassa pidettäviä. Perusteessa on kuitenkin ehto, että esitutkinta-aineistosta voi antaa tiedon, jos salassapito-olettaman mukainen tilanne ei toteudu. Mikäli on siis ilmeistä, ettei tiedon antaminen vaaranna asian selvittämistä tai tutkinnan toteuttamista, esitutkinnasta voidaan antaa tietoa. Samoin jos on ilmeistä, ettei tiedon antaminen aiheuta asianosaiselle vahinkoa tai kärsimystä, esitutkinta-aineistosta voidaan antaa tietoa. Edelleen jos on ilmeistä, ettei tietojen antaminen estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta, esitutkinta-aineistosta voidaan antaa tietoa. Tärkeää on huomata, että kaikkien edellä mainittujen tilanteiden osalta pitää olla ilmeistä, ettei mainittu tilanne toteudu tietojen antamisella esitutkinnan aikana.

Mikäli asiakirjasta tai sen osasta annetaan tieto, mikään edellä kuvatuista suojattavista intresseistä ei saa vaarantua.¹ Käytännön tasolla näiden intressien suojaamiseksi asiakirjat tulee pitää salassa. Lisäksi esitutkintamateriaalin julkistaminen voisi aiheuttaa esimerkiksi rikoksesta epäillylle vahinkoa ja kärsimystä, ja hänet saatettaisiin leimata syylliseksi.² Kuitenkin esimerkiksi painavista syistä kielto aiheuttaa vahinkoa ja kärsimystä asianosaiselle voi heikentyä tai väistyä.³ Tiedon antaminen kesken esitutkinnan tulee kyseeseen lähinnä esitutkinnasta tiedottamisen osalta, esimerkiksi rikoksen selvittämiseksi. Lähtökohtana tiedottamisessa on, ettei siinä saa kertoa salassa pidettäviä seikkoja.⁴

Esitutkinnan päättymisen jälkeen salassapito koskee esitutkinta-aineiston lisäksi myös muita salassapitokohdassa mainittuja asiakirjoja ja tietoja. Tällöin esitutkinta-aineiston

¹ Wallin – Konstari 2000, 148

² HE 30/1998, 90

³ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola, 2012, 510-511

⁴ ETL 11:7

salassapito ei voi olla enää käsillä tutkinnan vaarantumisen tai toteutumisen perusteella. Sen sijaan vahinkoa ja kärsimystä koskeva ehto ja tuomioistuimen mahdollisuus määrätä asiakirjojen salassapidosta on edelleen voimassa. Yleensä esitutkintapöytäkirja siis voi tulla julkiseksi vasta sitten, kun asia on ollut esillä tuomioistuimessa, tai syyttäjä on tehnyt asiassa päätöksen jättää syyte nostamatta. Sinällään huomionarvoista on se, että esitutkintapöytäkirja on valmistuttuaan valmis viranomaisen asiakirja, joka ilman tätä erityissäätelystä olisi heti valmistuttuaan julkinen asiakirja. Tämä johtuu siitä, että viranomaisen velvollisuus antaa tieto asiakirjasta tarkoittaa sellaista asiakirjaa, joka on julkinen. Asiakirjan katsotaan yleisesti tulevan julkiseksi, kun se on valmis, tai se annetaan viranomaiselle.¹ Esimerkiksi keskeneräinen asiakirja ei siten ole vielä julkinen. Mikäli taas asia jätetään sikseen, eli poliisin näkökulmasta katsottuna esitutkinta jätetään toimittamatta tai esitutkinta lopetetaan, tällöin esitutkintapöytäkirjan salassapito päättyy julkisuuslain 24.1 §:n 3 kohdan mukaan. Vaikka tapaus ei päädy oikeuteen, se voi silti olla esimerkiksi median näkökulmasta mielenkiintoinen. Näissäkin tapauksissa tulee harkita tarkkaan kertyneen aineiston perusteella, olisiko jokin esitutkintapöytäkirjan asiakirjoista tai siellä oleva tieto salassa pidettävää jonkin muun julkisuuslain 24.1 § salassapittoa määrittävän kohdan perusteella.² Tällöin esitutkintapöytäkirja tai osa siitä pysyy salassa pidettävänä, riippumatta siitä, että sen yleinen salassapito on saavuttanut rikosprosessissa julkisen vaiheen.

Rikoksen uhrin vähimmäisoikeus on saada vahvistus tekemästään rikosilmoituksesta.³ Tällainen vahvistuspohja löytyy esimerkiksi poliisin Kameleon-lomakevalikoimasta.

2.5 Salassapitoperusteet

Viranomaisen on pidettävä asiakirja salassa, jos se on salassa pidettävä julkisuuslain tai jonkin muun lain perusteella. Salassa pidettävää asiakirjaa ei saa antaa, luovuttaa tai näyttää millään tavoin sivulliselle.⁴ Julkisuuslain 24.1 §:stä löytyvät keskeisimmät viranomaisen asiakirjojen salassapittoa koskevat perusteet. Myös muissa laeissa voidaan säätää asiakirjojen tai tiedon salassapidosta. Esimerkiksi kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä oman erityislakinsa perusteella.⁵ Julkisuuslaissa salassapitoperusteet on muotoiltu yleispäteviksi, eikä vain yksittäistä viranomaista silmällä pitäen.⁶

Salassapitoperusteet on jaoteltu siten, että numeraalisesti säännöksen alkuosan perusteet suojaavat ensisijaisesti yleistä etua, kun taas säännöksen loppuosan perusteet suojaavat ensisijaisesti yksityistä etua. Yleisiä etuja ovat muun muassa valtion turvallisuus ja suhteet

¹ Mäenpää 2008, 102

² Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola, 2012, 510

³ Rantaeskola, 27.6.2018, Julkisuus III PowerPoint

⁴ Kulla 2015, 427

⁵ Laki kuolemansyyn selvittämisestä 15 §

⁶ HE 30/1998, 34

ulkomaihin, viranomaisten toiminta ja maanpuolustus, oikeusjärjestyksen toteutuminen ja valtion ja kansantalouden sekä markkinoiden toimivuus. Yksityisiä etuja ovat muun muassa yksityiselämä sekä liike- ja ammattisalaisuudet.¹

Salassapitoperusteiden taustalla on pyrkiä suojaamaan sekä yhteiskunnan että yksityisten tahojen toiminnan kannalta tärkeitä tietoja yleiseltä julkisuudelta, mikäli näiden tietojen julkisuus estäisi tai häittäisi näiden tahojen toimintaa tai aiheuttaisi näille tahoille vahinkoa. Vaikka julkisuus ja oikeus tiettyjen tietojen saamiseen on perustuslakiin kirjattu ihmisen perusoikeus, on huomioitava, että sekä perustuslaissa että Euroopan ihmisoikeussopimuksessa myös suojataan ihmisen yksityisyyttä ja muita perusoikeuksia. Salassapitoperusteet perustuvatkin juuri näihin perus- ja ihmisoikeuksiin ja niiden suojaamiseen.²

Julkisuuslain 24.1 §:n mukaiset salassapitoperusteet eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan yhdessä asiakirjassa voi olla useita salassapitoperusteita.³ Jotkin tiedot voivat olla salassa pidettäviä kahden tai useamman eri perusteen nojalla.

2.6 Salassapitotasot

Säädösteknisesti salassapitoa on kolmenlaista. Salassapitoperusteet voidaan nähdä kolmitasoisena ilmentymänä, joka muodostuu ehdottomasti salassa pidettävistä, salassapito-olettaman mukaisista ja julkisuusolettaman mukaisista perusteista.

Ehdottomasti salassa pidettävissä asiakirjoissa tieto on aina salassa pidettävää, ilman harkintavaltaa. Ehdottoman salassapidon sisältävät salassapitoperusteet on muotoiltu ilman vahinkoedellytyslauseketta. Asiakirjat ovat salassa pidettäviä riippumatta siitä, millaisia seurauksia niiden julkistamisella voisi olla. Ehdottomasti salassa pidettäviä asiakirjoja ovat asiakirja tai tieto, jonka päätyessä julkisuuteen voidaan säännönmukaisesti katsoa vaarantavan salassapitoperusteen suojaamaa etua.⁴ Viranomaisen ei voi ehdottomasti salassa pidettävän tiedon tapauksessa joustaa salassapitoperusteesta,⁵ eikä toimivaltansa puitteissa edes arvioida salassapitoa tai siitä poikkeamisen aiheuttamia seurauksia.⁶ Näitä ehdottomasti salassa pidettäviä salassapitoperusteita ovat yksityisyyden suoja koskevat julkisuuslain 24.1 §:n kohdat 25-32 kokonaan tai osittain, sekä tietyt ulkopoliittiset asiat, viranomaisen rekisterit, tilastot, liike- ja ammattisalaisuudet sekä tulotiedot.

Osassa salassapitoperusteista tietoa arvioidaan vahinkoedellytyslausekkeen avulla. Vahinkoedellytyslausekkeellisia lähtökohtia on kaksi: *salassapito-olettama* sekä

---

¹ Kulla 2015, 434

² HE 30/1998, 85-86

³ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 23

⁴ HE 30/1998, 88

⁵ Mäenpää 2011, 329-330

⁶ Mäenpää 2016, 385

julkisuusolettama. Oleellista on se, millä tavoin salassapitoperusteessa vahinkoedellytys on muotoiltu, ja mikä on tällöin lähtökohtana.¹ Vahinkoedellytyslausekkeellisia salassapitoperusteita perustellaan mahdollisuudella valvoa viranomaisten toimintaa. Tarkoituksena on, että vahinkoedellytyslausekkeella voidaan estää tarpeettoman laaja salassapito, ja siksi viranomaisten tuleekin arvioida tiedon julkistamisesta aiheutuvaa haittaa.²

Salassapito-olettaman mukaisissa asiakirjoissa tieto on oletusarvoisesti salassa pidettävää. Nämä asiakirjat ja tieto on pidettävä salassa, mikäli vahinkoedellytyslausekkeen tilanne voisi toteutua.³ Lähtökohtana pidetään, että asiakirjan tai tiedon paljastumisesta yleensä aiheutuu vahinkoedellytyslausekkeen mukainen haitta. Asiakirjasta saa tässä tapauksessa antaa tiedon vain, mikäli on ilmeistä, ettei tiedon antamisesta aiheudu haittaa.⁴ Salassapito-olettaman mukaisia asiakirjoja ovat esitutkinta-aineisto esitutkinnan ollessa kesken, erilaiset turvajärjestelyt, valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, opinnäytetyöt, pakolaisia koskevat asiakirjat ja tuomittuja, vangittuja tai muutoin vapautensa menettäneitä koskevat asiakirjat.

Julkisuusolettaman mukaiset asiakirjat tai niiden sisältämä tieto on pidettävä salassa, mikäli vahinkolausekkeen tilanne toteutuu. Tiedon tällaisesta salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa, mikäli paljastumisesta ei aiheudu haittaa tai vahinkoa. Lähtökohtana on kuitenkin, että tiedon antaminen asiakirjasta yleensä saattaa aiheuttaa haittaa.⁵ Julkisuusolettaman mukaisia asiakirjoja tai tietoja ovat kansainväliset suhteet, taktiset ja tekniset menetelmät, kantelua koskevat asiakirjat, onnettomuudet, rahaa ja pääomaa koskevat tiedot, uhanalaiset kasvi- ja eläinlajit, vaalirahoitusta ja valvontaa koskevat asiakirjat, työmarkkinoita koskevat asiakirjat, valtiota oikeudenkäynnin osapuolena koskevat asiakirjat, muut, liike ja ammattisalaisuuteen verrannolliset liike- ja elinkeino toimintaan liittyvät seikat, pääsykokeet ja testit sekä rikoksen uhria koskevat loukkaavat tiedot.

---

¹ Kulla – Koillinen, 2014, 75

² HE 30/1998, 88

³ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola, 2012, 508

⁴ Kulla – Koillinen, 2014, 75

⁵ Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola, 2012, 513

Seuraavassa kuvassa on esitetty julkisuuslain 24.1 §:n kohdat jaoteltuna salassapitotasojen mukaisesti.

Salassa pidettävät asiakirjat eri tasoilla – JulkL		
<p>Julkisuusolettama</p> <p>2) Kansainväliset suhteet ym.</p> <p>5) Taktiset ja tekniset menetelmät</p> <p>6) Kantelu</p> <p>8) Onnettomuudet ym.</p> <p>11) + 12) + 13) Raha ja pääoma</p> <p>14) Uhanalaiset kasvit ja eläimet</p> <p>15) Vaalirahoitus ja vo:n valvonta</p> <p>17) + 20) Muu vastaava liike- / elinkeinotoimintaa koskeva seikka</p> <p>18) Työmarkkinat + valtio ym.</p> <p>19) Valtio oikeudenkäynnissä</p> <p>22) Pääsykokeet ja testit</p> <p>26) Rikoksen uhria loukkaavat tiedot</p>	<p>Salassapito-olettama</p> <p>3) Esitutkinta-aineisto</p> <p>7) Turvajärjestelyt</p> <p>9) Valtion turvallisuus (Supo)</p> <p>10) Maanpuolustus</p> <p>21) Opinnäytetyöt</p> <p>24) Pakolaiset, turvapaikan hakijat</p> <p>28) Tuomittu, vangittu tai muutoin vapautensa menettänyt</p> <p>Copyright Rantaeskola</p>	<p>Ehdottomasti salassa pidettävät</p> <p>1) Ulkopoliittiset asiat</p> <p>4) Rekisterit (rikosten ehkäiseminen ym.)</p> <p>16) Tilastot</p> <p>17) + 20) Liike- tai ammattisalaisuus</p> <p>23) Tulotiedot, varallisuus, ulosotto</p> <p>25) Sosiaalihuolto, työhallinto, terveydentila, seksuaalisuus</p> <p>26) Arkaluonteiset yksityiselämää koskevat tiedot rikosasiassa</p> <p>27) Lausunnot (mielentila, selvitykset, rangaistuksen täytäntöönpano)</p> <p>28) Rikosrekisteri, sakkorekisteri ym.</p> <p>29) Psykologiset testit</p> <p>30) Oppilashuolto</p> <p>31) Salaiset yhteystiedot</p> <p>31a) Anonyymi todistelu</p> <p>31b) Uhrin suojeleminen – vapautuminen</p> <p>32) Poliittinen vakaumus, mielipide, elintavat, yhdistystoiminta, harrastukset, perhe-elämä ym. henkilökohtaiset olot</p>

Kuva 1. Salassa pidettävät asiakirjat eri tasoilla. (Lähde: Rantaeskola 27.6.2018: Julkisuus III luento, PowerPoint).

3 YLEISIMMÄT SALASSAPITOJA EDELLYTTÄVÄT TIEDOT ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJASSA

Yleisimmät salassapitoperusteet poliisin toimittaessa tavanomaista esitutkintaa käsitellään tässä luvussa. Tavanomaisella esitutkinnalla tarkoitetaan työn johdannossa esitetyn rajauksen mukaisesti vain tietynlaista esitutkintaa. Käsiteltävänä on salassapitoperusteita, jotka koskevat paikallispoliisin suorittaman päivittäistoiminnan lopputuloksena syntyviä esitutkintapöytäkirjoja. Käsitteilyn ulkopuolelle on jätetty sekä sellaiset salassapitoperusteet, jotka koskevat tavanomaista esitutkintaa harvemmin, että sellaiset perusteet, jotka voisivat tulla harkittavaksi vain jonkin poliisin kansallisen yksikön tai toisen esitutkintaviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa.

3.1 Kansainväliset suhteet (JulkL 24.1 § 2 k)

Kansainvälisiä suhteita koskevat tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 2 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuusolettaman mukaisesti. Tiedot ja asiakirjat tulee pitää salassa, mikäli vahinkoedellytyslausekkeessa mainittu tilanne tapahtuisi annettaessa tieto niistä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperuste on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat muut kuin 1 kohdassa tarkoitetut asiakirjat, jotka koskevat Suomen suhteita toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön, asiakirjat, jotka liittyvät kansainvälisessä lainkäyttö- tai tutkintaelimessä tai muussa kansainvälisessä toimielimessä käsiteltävään asiaan, ja asiakirjat, jotka koskevat Suomen valtion, Suomen kansalaisten, Suomessa oleskelevien henkilöiden tai Suomessa toimivien yhteisöjen suhteita toisen valtion viranomaisiin, henkilöihin tai yhteisöihin, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille tai edellytyksille toimia kansainvälisessä yhteistyössä.

Keskeinen vaatimus salassapidolle on, että näiden tietojen tai asiakirjojen julkistaminen aiheuttaa vahinkoa tai haittaa Suomen valtion kansainvälisille suhteille.

Esitutkinnan kannalta esimerkiksi viisumi- tai lapsikaappausasiat ovat sellaisia asioita, jotka voivat toimia esimerkkinä tässä kohdassa mainituista salassa pidettävistä tiedoista.¹

---

¹ Wallin – Konstari 2000, 139

3.2 Esitutkinta-aineisto (JulkL 24.1 § 3 k)

Esitutkinta-aineiston yleinen salassapito on käsitelty tämän opinnäytetyön luvussa 2.4.3.

Esitutkinta-aineisto esitutinnan ollessa kesken on salassa pidettävää salassapito-olettaman mukaisesti.

3.3 Erilaiset viranomaisten rekisterit (JulkL 24.1 § 4 k)

Erilaiset poliisin rekisterit ja selvitykset, samoin kuin viranomaisen passi- ja ajokortti- sekä muut tämänkaltaisten hallintoasioiden käsittelyssä ottamat ja saamat valokuvat sekä muut henkilötuntemerkkítiedot, ja henkilökorttien ja matkustusasiakirjojen erityiset tunnisteet ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 4 kohdan mukaan. Nämä tiedot ja asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset samoin kuin henkilöllisyyden tai matkustusosoikeuden todentamista tai varmentamista koskevan hallintoasian käsittelyssä saamat ja ottamat henkilön valokuvat ja muut henkilötuntemerkkítiedot sekä henkilölle tai henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annetut erityiset tunnisteet.

Erilaisilla poliisin selvityksillä tarkoitetaan esimerkiksi rikosten valmisteluun ja suunnitteluun liittyviä selvityksiä, joiden perusteella ei ole kuitenkaan aloitettu esitutkintaa.¹ Viranomaisen passi- ja ajokortti- sekä muut tämänkaltaisten hallintoasioiden käsittelyssä ottamat ja saamat valokuvat sekä henkilötuntemerkkítiedot tulee merkitä salassa pidettäviksi. Säännös koskee kuitenkin vain hallintoasian yhteydessä saatuja valokuvia tai muita henkilötuntemerkkítietoja.

Passin tai henkilökortin numero on salassa pidettävää tietoa, koska se on henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annettu erityinen tunniste. Taustalla on ajatus pyrkiä estämään henkilöllisyystodistusten väärentäminen ja identiteettivarkaudet.² Esimerkiksi passia koskevan anastusrikoksen yhteydessä esitutkintapöytäkirjaan merkittävä passin hallinnollinen numero on salassa pidettävää tietoa.

Sen sijaan henkilötunnus ei ole sellainen henkilölle annettu erityinen tunniste, joka olisi salassa pidettävä, vaan sitä pidetään henkilön yleisenä tunnistetietona.³ Vuosien 2011-2014

---

¹ HE 30/1998, 90

² HE 30/1998, 91

³ Wallin – Konstari 2000, 165 ja Mäenpää 2008, 291 ja KKO 2004:15

aikana poliisin käytännöissä alkoi tapahtua muutos¹, jonka mukaisesti henkilötunnuksen ja muiden henkilötietojen merkitsemistä esitutkintapöytäkirjaan pyritään välttämään. Tämän tarkoituksena on suojata asianosaisten henkilötietoja entistä paremmin. Uuden ohjeistuksen mukaan esitutkintapöytäkirjaan ei merkitä henkilötunnuksia tai yhteystietoja enää lainkaan. Prosessin kannalta välttämättömät henkilötiedot välitetään prosessissa eteenpäin henkilötietolehden välityksellä.

3.4 Taktiset ja tekniset menetelmät (JulkL 24.1 § 5 k)

Erilaiset poliisin ja muiden viranomaisten tekniset ja taktiset menetelmät ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 5 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat julkisuusolettaman mukaisesti salassa pidettäviä. Tällöin nämä tiedot ja asiakirjat tulee pitää salassa, mikäli tiedon antamisen myötä vahinkoedellytyslausekkeen mukainen tilanne toteutuisi. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen sekä vankeinhoitoviranomaisen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taikka rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä.

Erilaisten taktisten ja teknisten menetelmien salassapidon tarkoituksena on turvata tehokas viranomaistoiminta, ja viranomaisten teknisten ja taktisten toimien tehokkuus perustuu usein siihen, etteivät ne ole ihmisten tarkassa tiedossa.² Mikäli kaikki poliisin menetelmät yksityiskohtineen olisivat julkisia, voisivat rikolliset henkilöt ennakolta estää ja haitata viranomaisten työskentelyä.³ Asiakirjoista voi kuitenkin antaa tiedon, mikäli tiedon antaminen ei vaaranna yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä, rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä tai rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä.

3.5 Kantelu (JulkL 24.1 § 6 k)

Kanteluasioita koskevat tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 6 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat julkisuusolettaman mukaisesti salassa pidettäviä. Tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä, mikäli vahinkoedellytyslausekkeen tilanne toteutuu. Kohdan perusteella suojattavia intressejä ovat kanteluasian tutkinta sekä asianosaiset ja heidän henkilöllisyytensä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

---

¹ OKV/249/1/2011. Ja <https://yle.fi/uutiset/3-5450677> (viitattu 29.6.2018). Ja Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016

² Mäenpää 2008, 304

³ HE 30/1998, 91

Salassa pidettäviä ovat kanteluasiakirjat ennen asian ratkaisua, jos tiedon antaminen niistä vaikeuttaisi asian selvittämistä tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä asiaan osalliselle.

Salassapidon edellytyksenä on asian julkisuudesta aiheutuva vahinko, joka joko aiheuttaa haittaa asian selvittämislle tai vahinkoa jonkun asianosaisen henkilökohtaiseen elämään. Erityisesti tutkinnallisista syistä salassapito voi olla perusteltua, sillä kanteluasian ja syyteasian ero ei aina ole selkeä, erityisesti kun kantelu on lähetetty laillisuusvalvontaviranomaiselle.¹

3.6 Turvajärjestelyt (JulkL 24.1 § 7 k)

Erilaiset turvajärjestelyt sekä niitä koskevat tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 7 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä salassapito-olettaman mukaisesti. Nämä tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä, mikäli ei ole ilmeistä, ettei vahinkoedellytyslausekkeen tilanne toteudu. Tämä tarkoittaa sitä, että turvajärjestelyjen tarkoitus ilmeisesti vaarantuu tiedon antamisen seurauksena. Kohdalla turvataan kohteen turvajärjestelyjen tekninen ja taktinen toteutus. Taktista toteutusta on esimerkiksi turvajärjestelyjen sijoittaminen kohteeseen. Turvajärjestelyjen tarkoituksenmukaisen toiminnan turvaamisen avulla suojataan kohdetta esimerkiksi rikoksilta. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista.

Näitä turvajärjestelyjä koskevia asiakirjoja voivat olla muun muassa pankkien, lentokenttien tai vaikkapa presidentinlinnan pohjapiirroksiset, mikäli niistä käy ilmi rakennuksen suojaukseen liittyviä seikkoja. Tieto- ja viestintäjärjestelmien osalta tämä koskee vaikkapa käytettyä suojausta ja salasanaa. Tieto voi olla mitä vain pysyviä, rakenteellisista turvajärjestelyistä aina lyhytaikaisiin, yksilöiden toteuttamaan tilapäiseen turvallisuusjärjestelyyn.² Myös erilaiset hälytín- ja kulunvalvontajärjestelmät, samoin kuin paloilmoinjärjestelmät ja niiden toteutus on salassa pidettävää tietoa.

Vahvasti yleisluontoiset tiedot eivät kuitenkaan ole salassa pidettäviä. Esimerkiksi tieto, että jossakin sairaalassa on vartiointi, ei ole sellainen tieto, joka itsessään olisi salassa pidettävää. Sen sijaan tieto siitä, miten vartiointi taktisesti ja teknisesti on toteutettu, on yleensä salassa pidettävää tietoa. Vahinkoedellytyslausekkeen mukaisesti näitä tietoja sisältävät asiakirjat ovat salassa pidettäviä, mikäli tietojen päätyminen julkisuuteen voisi johtaa tilanteeseen, jossa järjestelyt eivät toimi tarkoituksenmukaisesti.

¹ Wallin – Konstari 2000, 155

² Wallin – Konstari 2000, 145

3.7 Onnettomuudet (JulkL 24.1 § 8 k)

Onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua sekä turvallisuustutkintaa koskevat tiedot ja asiakirjat ovat julkisuuslain 24.1 §:n 8 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Tiedot ja asiakirjat ovat julkisuusolettaman mukaisesti salassa pidettäviä. Tiedot ja asiakirjat tulee pitää salassa, mikäli vahinkoedellytyslausekkeessa mainittu tilanne on käsillä tietojen julkistamisen seurauksena. Vahinkoedellytyslausekkeen mukaisesti mikäli tiedon antaminen asiakirjoista vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista, se tulee pitää salassa. Samoin jos tiedon antaminen asiakirjasta vaarantaisi turvallisuustutkinnan tai sen toteutumisen, vaarantaisi tiedon saantia tai julkisuus loukkaisi onnettomuuden, vaarantilanteen tai poikkeuksellisen tapahtuman uhrien oikeuksia, muistoa tai läheisiään, asiakirjat tulee pitää salassa. Yksityiskohtaisesti salassapitoperuste on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua taikka turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaista tutkintaa, jos tiedon antaminen niistä vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista, vaarantaisi turvallisuustutkinnan tai sen tarkoituksen toteutumisen, vaarantaisi tiedon saantia tutkintaa varten taikka loukkaisi onnettomuuden, vaaratilanteen tai poikkeuksellisen tapahtuman uhrien oikeuksia tai heidän muistoaan tai läheisiään (528/2011).

Keskeisempää esitutkinnan ja esitutkintapöytäkirjan kannalta on turvallisuustutkintalain mukaiset, turvallisuustutkintaa koskevat asiakirjat. Turvallisuustutkintaa suoritetaan suuronnettomuuksien sekä tiettyjen ilmaisu-, raide- ja vesiliikenneonnettomuuksien tapahduttua.

Kun edeltä mainittujen onnettomuuksien jälkeen tehdään niitä koskevaa turvallisuustutkintaa, erilaisten tutkintaa koskevien tietojen ja asiakirjojen leviäminen voi vaarantaa turvallisuustutkinnan onnistumisen. Tutkinnan yhteydessä voi tulla asiakirjoihin ilmi sellaisia seikkoja, joiden päätyminen julkisuuteen voi loukata tapahtuman uhreja tai heidän läheisiään.¹ Lisäksi asiakirjojen päätyminen julkisuuteen voi antaa tapahtumista yleisölle väärän kuvan.

Vaikka turvallisuustutkinta ja esitutkinta suoritetaankin eri tahoilla toisistaan irtonaisina prosesseina, on tietojen siirtyminen teoriassa mahdollista. Poliisilla on tapahtuman selvittämiseksi oikeus saada turvallisuustutkintaa suorittavan

---

¹ Wallin – Konstari 2000, 144-145

Onnettomuustutkintakeskuksen asiakirjoja.¹ Näiden asiakirjojen salassapitoon tulee kiinnittää huomiota.

3.8 Uhanalaiset kasvi- ja eläinlajit (JulkL 24.1 § 14 k)

Uhanalaisia kasvi- ja eläinlajeja sekä arvokkaiden luonnonalueiden suojelua koskevat asiakirjat ja tiedot ovat julkisuuslain 24.1 §:n 14 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Asiakirjat ovat julkisuusolettaman mukaisesti salassa pidettäviä. Asiakirjat ovat salassa pidettäviä, mikäli vahinkoedellytyslausekkeen mukainen tilanne toteutuu, eli annettaessa tieto asiakirjoista kyseessä olevan kasvi- tai eläinlajin tai alueen suojele vaarantuu. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja uhanalaisista eläin- tai kasvilajeista tai arvokkaiden luonnonalueiden suojelusta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi kysymyksessä olevan eläin- tai kasvilajin tai alueen suojelun.

Perusteen pyrkimyksenä on pitää salassa ja turvata uhanalaisten eläinlajien pesimis- tai esiintymisalueet. Tiedon salassapito kuitenkin edellyttää, että tiedon antaminen aiheuttaisi vahinkoa lajien suojelulle. Tämä salassapitoperuste voi tulla kyseeseen tutkittaessa erilaisia ympäristörिकoksia, kuten esimerkiksi luonnonsuojelurikosta.

3.9 Liike- ja ammattisalaisuudet (JulkL 24.1 § 17 k ja 20 k)

Erilaisten liike- ja ammattisalaisuuksien salassapidosta määrätään julkisuuslain 24.1 §:n kohdissa 17 ja 20. Nämä kohdat käsittelevät yksityisen elinkeinonharjoittajan (kohta 20) ja julkisyhteisöjen (kohta 17) liike- ja ammattisalaisuuksia sekä näihin verrattavia tietoja ja asiakirjoja.

Molempia kohtia koskien on kahden tasoista salassapidon sääntelyä. Sekä yksityisen että julkisyhteisön liike- ja ammattisalaisuuksia koskevat tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Muut kohdissa mainitut tiedot ja asiakirjat ovat julkisuusolettaman mukaisen vahinkoedellytyslausekkeen mukaan salassa pidettäviä.

Yksityiskohtaisesti julkisuuslain 24.1 §:n 17 kohta on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuun tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön,

---

¹ Mäenpää 2008, 302

laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin.

Yksityiskohtaisesti julkisuuslain 24.1 §:n 20 kohta on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

Liike- ja ammattisalaisuuksia voi verrata rikoslaki 30 luvun 11§:ssä määriteltyä yrityssalaisuuteen. Rikoslaisissa yrityssalaisuudella tarkoitetaan sellaista tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle.¹ Edellä mainittu rikoslain määritelmä ei kuitenkaan ole suoraan tähän julkisuuslain 24.1 §:ään soveltuva, sillä määritelmä koskee vain rikoslain 30 lukua. *Liikesalaisuudessa* kyse on niistä liiketoimintaan liittyvistä yksityiskohtaisista tiedoista, jotka elinkeinonharjoittaja pyrkii pitämään pois julkisuudesta. Näitä yksityiskohtaisia tietoja voivat olla muun muassa tuotekehittely, liiketoimintastrategia, erilaiset hallintoa sekä teknisiä laitteita koskevat yksityiskohdat. *Ammattisalaisuudessa* taas kyse on enemmänkin ammatin harjoittamiseen liittyvistä tiedoista, ja esimerkiksi ammatinharjoittajan ja asiakkaan välisen luottamuksellisuuden säilyttämisestä.²

Julkisuuslain 24.1 §:n 17 kohdalla suojataan julkisyhteisöjen liiketoimintaa ja tehtävien hoitamista koskevia ammattisalaisuuksia. Tarkoitus on huolehtia julkisyhteisön kilpailukyvyistä, sillä näiden edellä mainittujen julkisyhteisöjen asiakirjoja koskee julkisuusperiaate. Näiden kilpailukyky yksityisiin liiketoiminnan harjoittajiin nähden heikkenee, mikäli erilaiset tiedot ja asiakirjat olisivat asiakirjojen julkisuusperiaatteen mukaisesti julkisia.³

Muilla vastaavilla liiketoimintaa koskevilla seikoilla tarkoitetaan julkisuuslain 24.1 §:n 17 kohdassa sellaisia liiketoimintaan oleellisesti liittyviä seikkoja, joiden salassapitoon valtiolla, kunnalla tai muulla kohdan yhteisöllä on intressi. Nämä seikat ovat salassa pidettäviä, mikäli vahinkoedellytyslausekkeen tilanne toteutuu, eli tiedon julkisuus aiheuttaisi joko taloudellista vahinkoa tai saattaisi kilpailevaa toimintaa harjoittavan

---

¹ RL 39/1889, 30:11

² Mäenpää 2016, 413

³ HE 30/1998, 94

julkisyhteisön tai yksityisen parempaan asemaan, tai heikentäisi julkisyhteisön mahdollisuuksia toteuttaa liiketoimintaansa.

Julkisuuslain 24.1 §:n 20 kohdassa salassapidon tarkoituksena on suojata yksityisen elinkeinonharjoittajan liiketoimintaa ja sen kannattavuutta. Tämän kohdan liike- ja ammattisalaisuudet ovat yhteneviä julkisuuslain 24.1 §:n 17 kohdan liike- ja ammattisalaisuuksien kanssa.

Muilla vastaavilla yksityisen elinkeinotoimintaa koskevilla seikoilla tarkoitetaan sellaisia tietoja tai asiakirjoja, jotka eivät ole suoranaisesti kohdassa tarkoitettuja liike- tai ammattisalaisuuksia, mutta joiden salassa pitämiseen elinkeinonharjoittajalla on intressi.¹ Nämä seikat ovat julkisuusolettaman mukaisen vahinkoedellytyslausekkeen takana, jolloin tieto on salassa pidettävää, jos vahinkoedellytyslausekkeessa mainittu tilanne toteutuu. Tässä kohdassa vahinkoedellytyslausekkeen mukaan tieto on salassa pidettävää, jos tiedon paljastuminen aiheuttaa taloudellista vahinkoa. Vaikka taloudellista vahinkoa syntyisikin, tieto ei ole salassa pidettävää, jos kyse on kuluttajien terveyden tai ympäristön suojaamista, tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista, tai jos kyse on elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi yrityksen maksulaiminlyönnit ja niistä seuranneet maksuhäiriömerkinnät.²

3.10 Tulotiedot, varallisuus ja ulosottotiedot (JulkL 24.1 § 23 k)

Kokonaisvarallisuutta, tuen tai etuuden perusteena olevia tuloja ja varallisuutta sekä ulosottotietoja koskevat tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 23 kohdan mukaan. Asiakirjat ja tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä.

Yksityiskohtaisesti salassapitoperuste on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys (713/2007).

Kokonaisvarallisuutta koskevan tiedon salassapidon edellytyksenä on se, että tiedon tulee kuvata nimenomaan kokonaisvarallisuutta. Tieto jostakin tietystä omistuksesta tai yksittäisestä tulosta ei anna tietoa henkilön kokonaisvarallisuudesta, eikä sitä myöten ole salassa pidettävää tietoa. Yksityishenkilön maksukykyyn liittyvät tiedot voivat olla myös salassa pidettäviä, mikäli ne kuvaavat henkilön taloudellista asemaa.³ Salassapitosäätely

¹ Mäenpää 2008, 292-296

² HE 30/1998, 96

³ HE 39/1998, 97

ei kuitenkaan määritä esimerkiksi virkamiesten palkkatietojen julkisuutta. Virkamiesten palkkatietojen julkisuus määräytyy nimikirjalain mukaan. Luonnollisten henkilöiden verotietojen julkisuus määräytyy verolainsäädännön mukaisesti.¹

Tuen tai etuuden perusteena olevat tulot tai varallisuus ovat salassa pidettäviä. Ne voivat olla usein samaan aikaan myös muun perusteen mukaan salassa pidettäviä, kuten julkisuuslain 24.1 §:n 25 kohdan perusteella. Esimerkiksi toimeentulotukea ja sen perusteena olevia tuloja koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä sekä tuen tai etuuden perusteena olevien tulojen takia, että sosiaalihuollosta saadun tukitoimen perusteella.

Julkisuuslain 24.1 §:n 23 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat *sellaiset tiedot, jotka ulosottorekisteriin merkittynä olisivat salassa pidettäviä, ulosottoselvitys*, sekä erityisesti *tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisena*. Oikeus ulosottotietojen saantiin koskee oikeutta saada tieto vain ulosottoviranomaiselta.² Tästä syystä poliisin tulee pitää kaikki luonnollisen henkilön ulosottoa koskevat asiakirjat salassa.³ Ulosottokaareissa on myös omaa sääntelyä salassapidosta, joka koskee ulosottoviranomaista. Ulosottoviranomaisella on myös omaa erityissääntelyä, jonka perusteella se voi antaa todistuksen ulosottorekisteristä.⁴ *Sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittynä olisivat salassa pidettäviä*, ovat kaikki muut tiedot paitsi ne tiedot, joista saa todistuksen ulosottorekisteristä.⁵ Näitä tietoja, joista todistuksen saa, ovat muun muassa ulosottoasian vastaajan nimi, hänen syntymäaikansa ja kotikuntansa, hakijan saatavan määrä ja hakijalle tilitettävä määrä sekä ulosottoasia ja sen vireilläoloaika. Ulosottoviranomaisella on oman lainsäädäntönsä perusteella mahdollisuus antaa tietoa ulosotosta ulosottokaaren mukaisesti. Tämä sääntely ei kuitenkaan koske poliisia, vaan poliisi toimii pelkästään julkisuuslain säännösten perusteella ja ulosottoasiat ovat käsiteltävän julkisuuslain salassapitokohdan perusteella ehdottomasti salassa pidettävää.

3.11 Pakolaiset ym. (JulkL 24.1 § 24 k)

Pakolaista tai turvapaikan, oleskeluluvan tai viisumin hakijaa koskevat tiedot ja asiakirjat ovat julkisuuslain 24.1 §:n 24 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Tiedot ja asiakirjat ovat salassapito-olettaman mukaisesti salassa pidettäviä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka koskevat pakolaista tai turvapaikan, oleskeluluvan tai viisumin hakijaa, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna pakolaisen tai hakijan tai näiden läheisten turvallisuutta.

---

¹ HE 30/1998, 97

² Ulosottokaari 1:30 ja 1:31

³ Wallin – Konstari 2000, 168

⁴ Ulosottokaari 1:30 ja 1:31

⁵ Ulosottokaari 1:30

Nämä tiedot ja asiakirjat tulee pitää salassa, mikäli ei ole ilmeistä, ettei vahinkoedellytyslausekkeessa mainittu tilanne voisi toteudu. Mikäli on ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna pakolaisen tai hakijan tai näiden läheisten turvallisuutta, voi tiedon asiakirjasta antaa.

3.12 Terveydentila, seksuaalisuus, sosiaalihuolto, työhallinto (JulkL 24.1 § 25 k)

Kaikki luonnollisen henkilön terveydentilaa, seksuaalisuutta sekä sosiaalihuollon ja työhallinnon asiakkuutta koskevat tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 25 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Kyse on sellaisista toimista ja päätöksistä, jotka eivät ole yleisöjulkisuuden perusteella muille kuin asianosaisille kuuluvaa tietoa.¹ Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta (1060/2002).

Jo pelkkä tieto siitä, että henkilö on *sosiaalihuollon tai työhallinnon asiakas*, on salassa pidettävää, koska jo se paljastaa arkaluontoisen seikan². Sama koskee myös niitä *tukitoimia, etuuksia tai palveluita* joita henkilö sosiaalihuollosta tai työhallinnosta saa, samoin kun tukien perusteena olevia tulotietoja.

Henkilön terveydentilalla tarkoitetaan likimain kaikkea henkilön terveydentilaan liittyvää tietoa. Samoin jo pelkkä tieto henkilön saamasta *terveydenhuollon palvelusta* on salassapidon alaista tietoa. Terveystieteiden palveluksi katsotaan jo tieto potilaan noutamisesta tai toimittamisesta hoitoon.³ Esimerkiksi potilasasiakirjat ovat julkisuuslain lisäksi potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n mukaan salassa pidettäviä. Tällä kaksinkertaisella salassapidon sääntelyllä on haluttu korostaa näiden tietojen salassapidon merkitystä.⁴ Näiden tietojen luovuttaminen poliisille henkilön suostumuksella esitutkintaa varten on toki sallittua, kuten näiden käsittely esitutkinnassa. Poliisilla on myös oikeus potilasasiakirjojen saamiseen ilman henkilön suostumustakin poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.⁵

---

¹ HE 30/1998, 97

² Mäenpää 2008, 289

³ HE 30/1998, 97

⁴ HE 30/1998, 97

⁵ Poliisilaki 4:2 ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista 4:13

Salassapitosäätelystä johtuen kaikki asianosaisten lääkärilausunnot, ambulanssikertomukset ja muut vastaavat terveydenhuollon asiakasta koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä. Liitteiden lisäksi johdanto ja rikosilmoitus saattavat usein sisältää näitä tietoja. Samoin kuulustelussa ilmi tulevat terveydentilaan liittyvät seikat tulee leimata salassa pidettäväksi, kuten kaikki muutkin pöytäkirjan kohdat, joissa viitataan näihin tietoihin tai kerrotaan niistä. Esimerkiksi henkilön itsensä kuulustelussa kertoma tieto vaikkapa verenpainelääkkeiden syömisestä tai rikoksen aiheuttamasta masennuksesta tulee kuulustelukertomuksessa merkitä salassapidon alaiseksi, henkilön terveydentilaan liittyväksi tiedoksi.

Henkilön seksuaalinen käytös ja seksuaalinen suuntautuminen ovat myös salassa pidettävää. Ihmisen seksuaalisuus ja sen kaikki ilmentymis- ja toteuttamismuodot ovat hyvinkin arkaluonteisia ja henkilökohtaisia tietoja, ja ne on tästä syystä määrätty ehdottomasti salassa pidettäviksi.

3.13 Arkaluonteinen yksityiselämä rikosasiassa ja uhria loukkaavat tiedot (JulkL 24.1 § 26 k)

Kaikki asianosaisten rikosasiaan liittyvät yksityiselämän arkaluonteiset seikat ovat julkisuuslain 24.1 §:n 26 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Asiakirjat ja tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Näiden arkaluonteisten henkilöön liittyvien tietojen salassapidon tarkoitus on toteuttaa asianosaisten perus- ja ihmisoikeuksia, kuten yksityiselämän suojaa.

Myös sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos niiden antaminen loukkaisi uhrin oikeuksia tai muistoa tai läheisiä, ja tiedon antaminen ei ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi, ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 26 kohdan mukaan. Rikoksen uhria koskevat asiakirjat ja tiedot ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai muistoa tai uhrin läheisiä. Tiedon antaminen näistä asiakirjoista ei saa myöskään olla tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Salassapito on siten julkisuusolettaman mukaista salassapitoa.

Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jolle tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi.

Rikosasiassa yksityiselämään liittyvä arkaluonteinen seikka on laaja käsite. Se sisältää yksittäiseen ihmisen henkilöön liittyviä tietoja, jotka eivät rikosasiassa kuulu julkisuuteen. Kyse on sellaisista tiedoista, jotka eivät ole yleisöjulkisuuden perusteella muille kuin

asianosaisille kuuluvaa tietoa.¹ Tällaista arkaluonteista tietoa voi niin ikään olla jokin itse rikokseen, siihen johtaneisiin tai sen seurauksena syntyneisiin tapahtumiin liittyvä seikka, jonka julkitulo toisi merkittävää haittaa asianosaiselle. Monet esitutkinnassa vaikkapa seksuaalirikosta ja sen asianosaisia tai muita rikosasiaan liittyviä henkilöitä koskevat seikat voivat olla sellaisia arkaluonteisia, yksityiselämään liittyviä tietoja, että ne tulee pitää salassa tällä salassapitoperusteella. Tällaista tietoa on esimerkiksi joutuminen seksuaalirikoksen uhriksi, tai vastaavasti epäillyn asema tällaisen rikoksen tutkinnassa.²

Rikoksen uhria koskeva tieto on salassa pidettävää, jos tiedon paljastuessa vahinkoedellytyslausekkeen tilanne toteutuu. Vahinkoedellytyslausekkeen mukainen tilanne toteutuu, jos tiedon paljastuessa tämä tieto loukkaa uhrin oikeuksia, tämän muistoa tai läheisiä. Kuitenkin tämän tiedon antaminen on sallittua, jos se on tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Tarkoituksena on antaa mahdollisuus olla antamatta esimerkiksi valokuvaa väkivaltarikoksen uhrista,³ mutta toisaalta pitää viranomaisilla mahdollisuus julkaista rikoksen uhrin kuva, jos tämä on rikoksen selvittämiseksi tarpeellista.⁴ Tällainen viranomaisen tehtävän suorittaminen voisi olla rikoksen selvittäminen tiedottamalla tutkittavasta asiasta. Tällöin tilannetta tulee myös pohtia esitutkinta-aineiston rikosprosessin ajalliseen etenemiseen liittyvän salassapidon päättymisen kannalta.⁵ Tiedon antaminen voi siis olla tilanteessa perusteltua, mutta tiedottamisen kannalta tehtävän suorittamisen tulee olla niin tärkeä prioriteetiltaan, että se ylittää punninnassa sekä tämän uhria loukkaavan tiedon että esitutkinta-aineiston ajallisen salassapidon vahinkoedellytyslausekkeet. Tiedon antamisen julkisuuteen tulee olla niin tärkeää, että on olemassa painava syy aiheuttaa asianosaiselle kärsimystä ja vahinkoa. Tällöinkin poliisin viranomaisena tulee noudattaa esitutkinnan periaatteita tasapuolisuudesta, suhteellisuudesta ja vähimmän haitan periaatteesta sekä pohtia loukkauksen tarpeellisuutta perusoikeuksien kannalta.

3.14 Henkilöä koskevat erilaiset lausunnot (JulkL 24.1 § 27 k)

Erilaiset rikosprosessin myötä henkilölle tehtävät tutkimukset, selvitykset ja lausunnot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 27 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta syytetyille tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäilystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan

¹ HE 30/1998, 97

² HE 30/1998, 98

³ Wallin – Konstari 2000, 172. Ks. myös HE 30/1998

⁴ Mäenpää 2008, 305

⁵ JulkL 24.1 § 3 k

yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, valvontarangaistuksen edellytysten selvittämisestä, rangaistusajan suunnitelmasta, vapauttamissuunnitelmasta, valvontasuunnitelmasta tai elinkautisvangin vapauttamismenettelyä tai yhdistelmärankaistukseen kuuluvaa valvonta-aikaa varten annetusta lausunnosta (808/2017).

Esimerkiksi mielentilatutkimus voidaan suorittaa jo esitutinnan aikana, ja mielentilatutkimusta tehtäessä pureudutaan tarkasti tutkimuksen kohteen elämänvaiheisiin ja psyykkiseen tilaan. Psykkinen tila voi olla salassa pidettävää myös JulKL 24 § 25 kohdan perusteella terveydentilaan liittyvänä tietona.

Erilaisissa seuraamusselvityksissä selvitetään muun muassa kohteen terveydentilaa, perhesuhteita ja koulutusta.¹ Selvitykset voivat sisältää tietoja myös kohteen läheisistä. Vaikka suuri osa tiedoista onkin salassa pidettävää jo jonkin muun julkisuuslain 24§ kohdan perusteella, saattaisi osa tiedoista jäädä julkisiksi. Yksityiselämän suojaamiseksi nämä asiakirjat ja tiedot ovat tällä kohdalla salassa pidettäviä.² Kyse on sellaisista toimista, jotka eivät ole yleisöjulkisuuden perusteella muille kuin asianosaisille kuuluvaa tietoa.³

3.15 Vapautensa menettäneet, rikosrekisteri, sakkorekisteri (JulKL 24.1 § 28 k)

Hallintoviranomaisen asiakirjat ja rekisterit, jotka sisältävät tietoja vapautensa menettäneistä henkilöistä, ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 28 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat salassapito-olettaman mukaisesti salassa pidettäviä asiakirjoja ja tietoja. Nämä tiedot ovat salassa pidettäviä, mikäli ei ole ilmeistä, ettei tiedon antaminen niistä vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta. Tiedon antamiseen pitää olla myös perusteltu syy.

Rikosrekisteriin, sakkorekisteriin, oikeushallinnon tietojärjestelmään ja eläintenpitorekisteriin tallennetut tiedot sekä todistajansuojeluohjelmat tietoineen ovat salassa pidettäviä tietoja julkisuuslain 24.1 §:n 28 kohdan mukaan. Tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä tietoja.

Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat hallintoviranomaisen asiakirjat ja rekisterit, jotka sisältävät tietoja tuomitusta taikka vangitusta tai muutoin vapautensa menettäneestä henkilöstä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta, ja jos tiedon antamiseen on perusteltu syy; salassa pidettäviä ovat myös rikosrekisteriin, sakkorekisteriin, oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sekä eläintenpitokieltorekisteriin talletetut tiedot, todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin tallennetut tiedot ja muut

¹ HE 30/1998, 99

² HE 30/1998, 99

³ HE 30/1998, 97

todistajansuojeluohjelmaa koskevat tiedot samoin kuin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimus- ja seurantatarkoituksia varten keräämät tiedot (91/2015).

Tuomitusta, vangitusta tai muutoin vapautensa menettäneestä tietoja sisältävät asiakirjat ovat salassapito-olettan mukaisesti salassa pidettäviä. Muutoin vapautensa menettäneellä tarkoitetaan esimerkiksi tutkintavankia tai ulkomaalaislain perusteella säilöönötettua. Tällainen asiakirja on salassa pidettävää, mikäli vahinkoedellytyslausekkeen mukainen tilanne voisi toteutua. Mikäli vahinkoedellytyslausekkeen mukainen tilanne ei voisi toteutua, tieto voidaan perustellusta syystä antaa.

Sakkorekisteriin, rikosrekisteriin, oikeushallinnon tietojärjestelmään ja eläintenpitokieltorekisteriin sekä todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin tallennetut tiedot ja muut todistajansuojeluohjelmaa koskevat tiedot samoin kuin kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimus- ja seurantatarkoituksia varten kerätyt tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä.

Poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten rekisterit ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 4 kohdan perusteella. Nyt käsiteltävässä perusteessa mainitut oikeushallinnon ja muiden viranomaisten rekisterit eivät kuitenkaan ole esitutkintaviranomaisen rekisterejä. Tästä syystä näiden esitutkintaviranomaisten hallinnon ulkopuolisten rekisterien salassapitoa säädellään tässä perusteessa poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten rekisterien salassapitosääntelyn sijaan (julkisuuslaki 24.1 §:n 4 kohta). Poliisilla ja muilla esitutkintaviranomaisilla voi kuitenkin olla pääsy näihin hallintonsa ulkopuolisiin rekistereihin.

3.16 Psykologiset testit (JulkL 24.1 § 29 k)

Erilaisten henkilölle tehtyjen psykologisten ja soveltuvuutta mittaavien testien tulokset sekä tieto testien suorittamisesta on salassa pidettävää julkisuuslain 24.1 §:n 29 kohdan mukaan. Tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettävää tietoa. Yksityiskohtaisesti salassapitoperuste on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilölle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta tai sen tuloksesta taikka asevelvollisen sijoittamista tai työntekijän valintaa tai palkkauksen perustetta varten tehdyistä arvioinneista.

Tämänkaltaisten testien tulokset mittaavat ihmisen persoonaa tarkasti, ja niiden julkisuus loukkaisi henkilön perusoikeuksista esimerkiksi yksityisyydensuojaa. Tämän kohdan

mukaiset testit, soveltuvuuskokeet ja niiden tulokset saattavat koskea esitutkintaa esimerkiksi työsuojelurikoksessa.¹

3.17 Henkilön yhteystiedot ja matkaviestimen sijainti (Julkl 24.1 § 31 k)

Henkilön salainen puhelinnumero, matkaviestimen sijaintipaikka, sekä tiedot kotikunnasta ja asuinpaikasta sekä puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista ovat salassa pidettävää tietoa julkisuuslain 24.1 §:n 31 kohdan mukaan. Tiedot ja asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Lisäksi näiden henkilötietojen käsittelyä ohjaa henkilötietolaki. Yksityiskohtaisesti salassapitoperuste on sisällöltään seuraavanlainen:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta tai tiedon matkaviestimen sijaintipaikasta, samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi (1151/2001).

Salainen puhelinnumero on salassa pidettävä tieto. Itsemääräämisoikeuteen kuuluu oikeus pitää puhelinnumero salaisena, ja sen päätyminen viranomaiselle ei saa johtaa numeron päättämiseen julkiseksi.² Myös tieto matkaviestimen sijaintipaikasta on salassa pidettävä. Käytännössä tällä tarkoitetaan matkapuhelimen sijaintia jonain tietyinä ajankohtana.

Asianosaisella voi olla myös väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36 §:n mukainen turvakielto. Turvakieillon käsittelystä on säädetty velvoitteita saman lain 37 §:ssä. Sen mukaan viranomaisen, jolle on luovutettu turvakieillon kohteena olevia tietoja, tulee huolehtia siitä, että tietoja käsittelevät vain ne, joiden tehtäviin tietojen käsittely välittömästi kuuluu. Tietojen luovuttaminen eteenpäin ja näyttäminen sivullisille on kielletty, ellei laissa muuta säädetä.³

Turvakieillon johdosta henkilötiedot ja henkilön yhteystiedot tulee kirjata Kameleon-lomakkeelle ”Henkilötiedot (Turvakielto)”.⁴ Tietoa ei saa tämän salassapitosääntelyn vuoksi yleisöjulkisuuden perusteella, mutta myös asianosaisjulkisuutta on rajoitettu julkisuuslain 11 §:n 7 kohdan perusteella. Asianosaisen salassa pidettävät osoite-, puhelin-, ja muut yhteystiedot ovat asianosaisilta salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä antaminen vaarantaisi asianosaisen turvallisuutta, etuja tai oikeuksia.⁵ Käytännössä tietoja ei anneta.

¹ HE 30/1998, 99

² HE 30/1998, 100

³ Laki väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 4:37

⁴ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 24

⁵ Julkl 621/1999, 3:11 7 kohta

Tavalliset henkilön osoite- ja yhteystiedot eivät lähtökohtaisesti ole salassa pidettäviä. Kuitenkaan niitä ei esimerkiksi esitutkinnassa luovuteta muille asianosaisille, vaan tieto kirjataan henkilötietolehdelle. Tämä johtuu henkilötietolain asettamasta veloitteesta käsitellä henkilötietoja huolellisesti, perusoikeuksia kunnioittaen ja siten, etteivät ne joudu asiattomien käsiin.¹ Asianosaiset saattavat kuitenkin joskus toimittaa liitteitä, esimerkiksi laskuja, jotka sisältävät heidän osoitetietojaan. Näiden liitteiden sisältämiä osoite- ja muita tietoja tulee kohdella samalla tavalla kuin yhteystietoja muutenkin, ja ne poistetaan näkyviltä henkilötietolain perusteella.

Normaalit osoite- ja muut yhteystiedot ovat salassa pidettäviä, jos asianosainen niitä pyytää salassa pidettäviksi. Viranomaisen tulisi tehdä tapauksessa harkinta siitä, onko pyyntö perusteltu. Käytännössä tätä salassapitokohtaa ei kuitenkaan ole tarvetta soveltaa, koska henkilötietolain asettamien henkilötietojen käsittelyvaatimusten takia henkilötiedot ja yhteystiedot siirretään henkilötietolehdelle. Samoin muista asiakirjoista poistetaan henkilötiedot.

3.18 Anonyymi todistelu (Julkl 24.1 § 31a k)

Anonyymiin todistamiseen liittyvät asiakirjat ja tiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 31a kohdan mukaan. Asiakirjat ja tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat hakemus anonyymistä todistamisesta päättämiseksi ja hakemuksen valmisteluun liittyvät asiakirjat ja anonyymien todistajan henkilöllisyyden paljastamista koskevaan asiaan liittyvät asiakirjat sekä näitä asioita koskevat oikeudenkäyntiasiakirjat, jollei oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 11 d §:stä muuta johdu (756/2015).

Tietyissä rikostapauksissa voi tulla kyseeseen anonyymi todistaminen. Hakemus anonyymistä todistamisesta siihen liittyvine asiakirjoineen tehdään jo esitutkinnan aikana. Tämän kohdan perusteella tieto ei ole yleisöjulkista, mutta myös asianosaisjulkisuutta on rajoitettu julkisuuslain 11 §:n 6a kohdan perusteella. Asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa asiakirjoista, jotka sisältävät tiedon anonyymien todistamisen hakemuksesta ja siihen liittyvistä asiakirjoista.

3.19 Uhrin pyyntö tietää vangin vapautumisesta (Julkl 24.1 § 31b k)

Rikoksen uhrin tahto saada tietoonsa vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta on salassa pidettävää julkisuuslain 24.1 §:n 31b kohdan perusteella. Asiakirjat ja tiedot ovat

---

¹ Henkilötietolaki 2:5 ja 3:13

ehdottomasti salassa pidettävää tietoa. Yksityiskohtaisesti salassapitoperuste on sisällöltään seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja esitutkintalain 4 luvun 19 §:ssä tarkoitettua asianomistajan pyynnöstä saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta ja vankilasta tai muusta säilytystilasta poistumisesta taikka tietoja mainituista ilmoituksista sekä, sen lisäksi mitä 31 kohdassa säädetään yhteystietojen salassapidosta, edellä mainittuun pyyntöön liittyvät asianomistajan yhteystiedot Rikosseuraamuslaitoksen asiakirjoissa (19/2016).

Tämän esitutkintalain sääntelyn tavoitteena on rikoksen uhrin oikeuksien ja turvallisuuden toteutuminen. Tahtotilan voi pykälässä sovellettavien rikosten laadusta johtuen tulkita muutoinkin olevan arkaluonteinen tieto. Tarkoitus on samalla myös turvata asianomistajaa mahdollistamalla tälle esittää pyyntö salassa. Esitutkinnassa pyyntö saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta kirjataan kuulustelupöytäkirjan henkilötietolehdele.¹ Tämän salassapitosääntelyn perusteella tieto ei ole yleisöjulkista, mutta sen lisäksi myös asianosaisjulkisuutta on rajoitettu julkisuuslain 11 §:n 7a kohdan perusteella. Rikoksen uhrin pyyntö saada ilmoitus samoin kuin tiedot kyseisistä ilmoituksista on rajattu asianosaisjulkisuuden ulkopuolelle, eikä asianosaisilla ole siten oikeutta saada tietoa näistä pyynnöistä.

3.20 Perhe-elämä, elintavat, mielipiteet, vakaumukset ja henkilökohtaiset olot (JulkL 24.1 § 32 k)

Kaikki yksityiseen henkilöön ja tämän henkilökohtaisiin oloihin, elintapoihin, vakaumuksiin, yksityiselämässä esittämiin mielipiteisiin ja vapaa-ajan harrastuksiin liittyvät tiedot ja asiakirjat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 32 kohdan perusteella. Asiakirjat ja tiedot ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Yksityiskohtaisesti salassapitoperusteen sisältö on seuraava:

Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön poliittisesta vakaumuksesta tai tietoja henkilön yksityiselämän piirissä esittämistä mielipiteistä taikka tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista; asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön toimimisesta poliittisessa tai muussa luottamustehtävässä tai henkilön pyrkimisestä sellaiseen tehtävään samoin kuin henkilön osallistumisesta poliittisen puolueen perustamiseen ja rekisteröintiin tai valitsijayhdistyksen perustamiseen vaaleja varten, ovat kuitenkin julkisia.

---

¹ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laatimisesta, 2016, 24

Kohta koskee muun muassa yksityiselämän suojaan, sananvapauden ja kokoontumis- ja yhdistymisvapauden liittyviä perusoikeuksia. Jokaisella on oikeus näiden perusoikeuksien toteuttamiseen, ja viranomaisten tulee turvata näiden perusoikeuksien toteutuminen.¹ Näiden yksityiselämää koskevien perusoikeuksien suoja toteutetaan pitämällä yksilöiden omaan elinpiiriin kuuluvat tiedot salassa.² Kohtaa koskevan hallituksen esityksen mukaan yksityiselämään kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön sekä oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan.³ Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa määrätään jokaiselle kuuluvan oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Tätä ihmisoikeutta käsiteltiin tarkemmin tämän opinnäytetyön luvussa 2.2.

Henkilön poliittinen vakaumus kuuluu sekä sananvapauden että kokoontumis- ja yhdistymisvapauden piiriin ja on siten salassa pidettävä, mikäli henkilö ei toimi poliittisessa tai yhteiskunnallisessa luottamustehtävässä. Henkilön toimiessa tällaisessa tehtävässä tieto ei ole salassa pidettävää. Tieto esimerkiksi mukanaolosta poliittisen puolueen perustamisesta on julkista tietoa, kuten vaalirahoitusta koskeva ilmoituskin.⁴ Myös henkilön *yksityiselämässä esittämät mielipiteet* kuuluvat sananvapauden ja mielipiteenvapauden piiriin, ja ovat siten salassa pidettäviä. Jokaisella on vapaus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa mielipiteitä kenenkään ennakolta estämättä.⁵ Yksityiselämässä esitetyt mielipiteet kuuluvat kuitenkin myös yksityiselämän suojaan, jonka takia ne eivät ole julkista tietoa.

Osallistuminen tai osallistumatta jättäminen *yhdistymistoimintaan*, kuten myös erilaisiin *harrastuksiin*, on jokaisen perusoikeus sekä yhdistymis- ja kokoontumisvapauden että myös sananvapauden mukaisesti. Tämä tieto kuuluu näiden perusoikeuksien sekä myös yksityiselämän suojan alle, ja on siksi salassa pidettävää tietoa.

Elintavoilla tarkoitetaan liki pitäen kaikkea henkilön yksityisessä elämässään tekemiä asioita. Elintapoja koskevaan salassapitoon kuuluu muun muassa päihteidenkäyttö.⁶ Esimerkiksi rattijuopumuspöytäkirjoista alkoholinkäyttö tai huumausaineiden käyttörikosten pöytäkirjoista huumausaineiden käyttö tulee esiin. Kyse on enemmän elintavan kaltaisesta päihteidenkäytöstä ja sen tiedon salassa pitämisestä. Kariikoiden voisi todeta, että jos joku toteaa kuulustelussa käyttävänsä jatkuvasti kokaiinia selvittääkseen arjen haasteista, on se elämäntapaan liittyvä henkilökohtainen tieto, ja siten salassa pidettävä.

---

¹ PL 22§

² HE 30/1998, 100

³ HE 184/1999, 4-5

⁴ Mäenpää 2008, 287

⁵ PL 12 §

⁶ HE 30/1998, 100

Perhe-elämään liittyvien tietojen salassapidolla pyritään suojaamaan esimerkiksi samassa taloudessa asuvien henkilöiden välisiä ihmissuhteita.¹ Yksityiselämään kuuluvat ihmissuhteet eivät ole julkista tietoa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia perhe- ja yksityiselämäänsä liittyvää kunnioitusta. Perhe-elämä kuuluu myös perustuslaillisista oikeuksista yksityiselämän suojan ja kotirauhan suojan alle, ja näitä oikeushyviä suojataan pitämällä perhe-elämään ja kotirauhaan liittyvät seikat salassa.

Tiettyjä luottamustehtäviä koskevien poikkeusten jälkeen tämän kohdan soveltamisen jälkeen henkilön yksityiselämästä ei julkiseksi jää käytännössä mitään. Jo muut yksityisyyden suojaa toteuttavat salassapitoperusteet suojaavat yksityisyyttä suurilta osin, ja poliittisen vakaumuksen, mielipiteen, elintapojen, yhdistystoimintaan osallistumisen, harrastusten, perhe-elämän ja muiden henkilökohtaisten olojen salassapidon perusteella rajataan julkisuuden ulkopuolelle käytännössä katsoen koko henkilön yksityiselämä.²

---

¹ HE 30/1998, 100

² Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, 507

4 SALASSAPITOMERKINNÄT

Opinnäytetyön tässä luvussa käsitellään esitutkintapöytäkirjan salassa pidettävien tietojen kirjaamista esitutkintapöytäkirjaan, salassapitomerkintöjä, niiden tekemistä sekä salassa pidettävien asiakirjojen luokittelua.

4.1 Salassa pidettävän aineiston kirjaaminen esitutkintapöytäkirjaan

Poliisihallituksen määräyksessä opastetaan, millä tavoin salassa pidettävä tieto tulee kirjata esitutkintapöytäkirjaan. Mikäli viranomaisen asiakirja sisältää salassa pidettävää aineistoa, siitä on tehtävä merkintä asiakirjaan.¹ Tällöin myös esitutkintapöytäkirja, joka sisältää salassa pidettävää materiaalia, tulee merkitä asianmukaisesti salassa pidettäväksi.

Viranomaisen asiakirjoja koskee niin sanottu kontaminointikielto; asiakirjoihin ei saa ripotella ympäriinsä salassa pidettävää tietoa, jotta ne olisivat kokonaan salassa pidettäviä.² Salassa pidettävä tieto on mahdollisuuksien mukaan koottava omiksi kappaleikseen. Tarkoituksena on, että tämä kokonaisuus voidaan poistaa asiakirjasta, ja antaa mahdollisimman suuresta julkisesta osasta tieto sitä pyytävälle, jolloin voidaan toimia käytännössä julkisuusperiaatetta noudattaen.³ Samalla asiakirjassa olevien salassa pidettävien tietojen salassapidosta ja siten myös asianosaisten perusoikeuksista voidaan huolehtia parhaalla mahdollisella tavalla. Kirjaamalla salassa pidettävät tiedot omiksi kappaleikseen mikään yksittäinen salassa pidettävä tieto ei jää huomaamatta ja siten merkitsemättä.

Esitutkintapöytäkirjassa voi olla paljonkin salassa pidettävää aineistoa. Esitutkintapöytäkirjan johdanto sekä rikosilmoituksen selostuskappale tulee kirjata siten, että niissä salassa pidettävä materiaali pysyy mahdollisuuksien mukaan omissa kappaleissaan. Rikosilmoituksen kirjaava poliisi voi jo kirjaamisvaiheessa omalta osaltaan pyrkiä huolehtimaan tästä kappalejaosta. Tutkinnan edettyä tutkittavasta rikoksesta voi tulla paljon lisää tietoa. Esitutkintapöytäkirjan johdanto toimii selostuksena tutkinnasta, ja johdattaa lukijan aiheeseen. Tämä selostus sisältää tutkinnan kannalta oleellisimpia tekijöitä, ja tällöin se sisältää usein myös salassa pidettävää tietoa. Jos salassa pidettävä materiaali on kirjattu johdantoon ja selostukseen omiksi kappaleikseen, niiden merkitseminen salassa pidettäväksi helpottuu huomattavasti.

Myös kuulustelupöytäkirjaa laadittaessa tulee pyrkiä siihen, että kuulustelussa ilmi tuleva salassa pidettävä aineisto mahdollisuuksien mukaan kirjataan yhdeksi kokonaisuudeksi.⁴ Kuultavan velvollisuudet liittyvät oleellisesti kuulustelussa ilmi tuleviin seikkoihin.

---

¹ JulkL 25 §

² Helminen – Fredman – Kanerva – Tolvanen – Viitanen 2012, 590 (Konstari 1977, 280)

³ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 13

⁴ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 13

Esimerkiksi todistajalla on velvollisuus kertoa totuuden mukaisesti kaikki, ja asianomistajalla on velvollisuus kertoa totuudenmukaisesti, jos hän haluaa asiassa jotain lausua. Tällöin kuultava itse ei voi vaikuttaa kuulustelukertomuksen sisältöön, ja siitä ilmi tuleviin salassa pidettäviin seikkoihin. Vaikka kuultava asemastaan riippumatta tuo itse kuulustelussa esiin jonkun salassa pidettävän seikan, ei voida tulkita, että hän haluaa tiedon olevan julkista. Näiden henkilön esitutkinnassa oma-aloitteisesti kertomien tietojen salassapito esitutkintapöytäkirjassa on myös poliisin vastuulla. Tämä velvollisuus koskee jokaista kuulusteltua asemasta riippumatta.

Esitutkintapöytäkirjan merkintälehdelle tulee tieto liitteistä. Koska esimerkiksi jo pelkkä tieto henkilön saamasta terveydenhuollon palvelusta on salassa pidettävää, tulee merkintälehdelle tulevien tietojen salassapitoa myös arvioida. Esitutkintapöytäkirjan liitteeksi tulee erilaista asian käsittelyyn vaikuttavaa aineistoa. Liitteenä voi olla esimerkiksi lääkärinlausuntoja tai valokuvia. Asianosaisilta tai kolmansilta osapuolilta tulleet liitteet tulee salassapidon näkökulmasta käydä huolellisesti läpi, koska poliisi vastaa niiden salassapitoa koskevista merkinnöistä.

4.2 Salassapitoperusteen valitseminen

Asiakirjan salassapitomerkintöjen tekeminen lähtee liikkeelle salassapitoperusteesta ja sen valinnasta. Perusteen valinnassa tulee pohtia itse tietoa ja sitä, minkä salassapitoperusteen mukaan tieto on salassa pidettävä. Jotkut tiedot voivat olla salassa pidettäviä useamman eri perusteen mukaisesti. Tällöin salassapitokohtaan merkitään useampi salassapitoperuste. Kaikkien salassapitoperusteiden tulee olla näkyvillä. Jos yksi salassapitoperuste poistuu, muiden perusteiden ollessa näkyvillä tieto pysyy edelleen salassa pidettävänä, eikä tieto jää epähuomiossa julkiseksi. Vahinkoedellytyslausekkeellisten salassapitokohtien kohdalla tulee tehdä vahinkoedellytyslausekkeen mukainen arvio.

4.3 Suojaustasot ja turvallisuusluokiteltu tieto

Poliisihallitus on määritellyt asiakirjojen salassapitoa ohjaavan suojaustaso-käsitteen. Suojaustasoja on neljä erilaista. Asiakirjaan suojaustasot merkitään roomalaisin numeroin I, II, III ja IV. Suojaustason tarkoituksena on kertoa salassa pidettävän aineiston sisältämän suojattavan tiedon kriittisyydestä. Aineiston suojaustaso määritellään sen mukaan, kuinka vakavia seurauksia salassa pidettävän aineiston paljastumisesta voisi seurata salassa pidettävälle edulle. Suojaustason tarkoituksena on turvata salassa pidettävän asiakirjan oikeanlainen käsittely ja salassa pidettävän asiakirjan tai tiedon pysyminen salassa.¹

Suojaustason määrittely on asiakirjasta vastaavan poliisimiehen tehtävä. Suojaustasojen mukaisesti luokitellaan asiakirjat ja tieto, jonka salassapidosta säädetään JulkL 24.1 § 1, 3-

---

¹ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoa-aineistojen käsittelystä, 2015, 6-7

6 ja 11-32 kohdissa tai muissa laeissa.¹ Suojaustasoa arvioitaessa suojattavan tiedon kriittisyyttä tulee arvioida konkreettisesti, ja suojattavaa etua tulee arvioida kokonaisvaltaisesti.² Suojaustaso koskee salassa pidettävää tietoa sisältävää asiakirjan osaa ja sen käsittelyä. Salassa pidettävää tietoa voi olla vain yksittäinen osa asiakirjaa, mutta kokonaista asiakirjaa tulee käsitellä suojaustason mukaisesti, mikäli se sisältää salassa pidettävän tiedon. Luokitusta ei kuitenkaan saa ulottaa asiakirjan sellaisiin osiin, joiden käsitteleminen käsittelyvaatimusten mukaisesti ei ole tarpeen.³

Tavanomaista esitutkintaa suorittaessa esitutkintapöytäkirjaan voi yleensä tulla sellaista materiaalia, joka luokitellaan suojaustasoille IV ja III. Pääosin esitutkintapöytäkirjassa käsiteltävä tieto on suojaustasoltaan suojaustason IV mukaista tietoa.

Suojaustasolle IV luokiteltu materiaali on kuvan mukaisesti materiaalia, jonka paljastuminen aiheuttaa tai voi aiheuttaa haittaa yleisille tai yksityisille eduille. Aiheutunut haitta voi aiheuttaa vähäisiä kustannuksia, tai yksilölle epämukavia olosuhteita, mutta terveys ei vaarannu. Viranomaisten toimintaedellytykset voivat heikentyä.⁴ Määräyksessä poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä määrätään, että henkilötietoja tulee käsitellä korostuneen huolellisesti. Arkaluonteisia henkilötietoja sisältävät asiakirjat luokitellaan suojaustasolle IV, mikäli asiakirjan muusta sisällöstä johtuen asiakirjan suojaustaso ei ole korkeampi. Huomioitavaa on se, että määräyksen mukaan henkilötunnuksen sisältäviä asiakirjoja on käsiteltävä suojaustason IV mukaisesti, vaikka henkilötunnus itsessään ei ole peruste salassapidolle.⁵

Suojaustasolle III luokiteltu materiaali taas on materiaalia, jonka paljastuminen aiheuttaa tai voi aiheuttaa vahinkoa yleisille tai yksityisille eduille. Aiheutunut haitta aiheuttaa kustannuksia, ja yksittäisten ihmisten henki tai terveys voi vaarantua. Valtion viraston tai ministeriön maine luotettavana toimijana heikkenee.⁶

Suojaustaso II suojaa vain yleistä etua. Materiaalin paljastuminen aiheuttaa merkittävää vahinkoa yleisille eduille. Materiaalin paljastuessa valtion toiminta voi vaarantua. Paljastuminen aiheuttaa valtion mittakaavassa merkittäviä taloudellisia vahinkoja, ja suuren ihmisjoukon henki tai terveys vaarantuu. Suomen maine kansainvälisesti vaarantuu.⁷

Suojaustaso I suojaa vain yleistä etua. Tällaisen materiaalin paljastuminen aiheuttaa mittaamattomia, pysyviä vahinkoja. Ihmishenkien menetyksen määrä vaarantaa

---

¹ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä 2015, 8-9

² Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 7

³ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 6

⁴ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 9

⁵ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 13

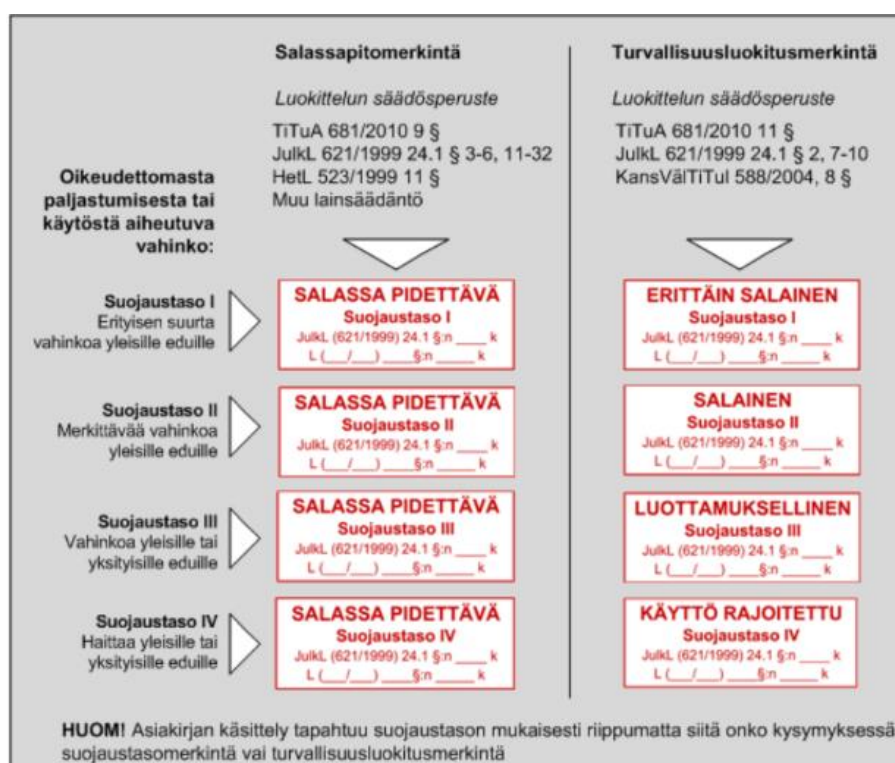
⁶ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 9

⁷ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 9

yhteiskunnan olemassaolon, ja valtion toiminta pysähtyy ja estyy. Suomen valtio maine heikkenee huomattavasti.¹

Suojaustasoluokittelun lisäksi tietyt poliisin asiakirjat voivat olla turvallisuusluokiteltuja. Turvallisuusluokittelun ja tavanomaisen salassapitoluokittelun ero on suojattavassa intressissä. Poliisihallituksen ohjeen mukaan asiakirjaan tulee salassapitoluokituksen sijaan tehdä merkintä turvallisuusluokituksesta, mikäli kyseessä on julkisuuslain 24.1 §:n 2 tai 7-10 kohta, ja tiedon paljastuminen voi aiheuttaa vahinkoa kansainvälisille suhteille, valtion turvallisuudelle, maanpuolustukselle tai muulle kohdissa mainitulle yleiselle edulle. Näiden kohtien mukaista tietoa ei kuitenkaan turvallisuusluokitella, mikäli sen salassapidolla suojataan yksityistä etua, vaan tieto luokitellaan suojaustason mukaisesti.²

Seuraavassa kuvassa on esitetty suojaustasot I-IV sekä turvallisuusluokitukset.

Kuva 2. Salassa pidettävien asiakirjojen luokittelu ja merkitseminen. (Lähde: Poliisihallitus 2015)

¹ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 9

² Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 7

4.4 Asiakirjan salassapitoa koskevien merkintöjen tekeminen

Julkisuuslain mukaisesti viranomaisen on tehtävä asianmukainen merkintä salassapidosta asiakirjaan, joka on salassa pidettävä. Merkintöjen tarkoitus on antaa tietoaaineiston käsittelijälle tieto asiakirjan salassa pidettävästä materiaalista. Tärkeää on, että esimerkiksi asiakirjan kopiointi- ja muissa käsittelyvaiheissa salassa pidettävän tiedon salassapito ei vaarannu.¹

Salassa pidettävän aineiston tulee olla koko sen elinkaaren ajan merkitty asianmukaisilla merkinnöillä salassa pidettäväksi, niin kauan, kun salassa pidettävään tietoon sisältyy salassapitovaatimus. Salassa pidettäväksi merkittyä tietoa tulee käsitellä luokituksensa mukaisesti.² Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esitutkintapöytäkirjan valmistuttua se tulee välittömästi merkitä asiaankuuluvien salassapitomerkinnoin.

Esitutkintapöytäkirjan merkitseminen alkaa esitutkintapöytäkirjan kannesta. Esitutkintapöytäkirjan kansilehdelle tulee tehdä merkintä esitutkintapöytäkirjan sisältämästä salassa pidettävästä aineistosta.³

Merkintä asiakirjan tai sen osan salassapidosta tehdään lähtökohtaisesti asiakirjan ensimmäisen sivun oikeaan ylänurkkaan. Merkintä toteutetaan ensisijaisesti leimalla.

Leiman ohjeellinen koko on 60mm x 23mm. Leima on väriltään punainen. Leiman kieli määräytyy asiakirjan kielen mukaan, kuitenkin vain suomeksi tai ruotsiksi.

Leimaan tulee aina merkitä suojaustaso sekä salassapidon peruste. Mikäli peruste on julkisuuslain 24.1 §:n mukainen, riittää pelkkä kohdan merkitseminen. Mikäli salassapito perustuu muuhun lakiin, tulee tämä laki merkitä alimmalle riville kokonaan, salassapitoperusteena olevan lainkohdan tarkkuudella.⁴

Seuraavassa kuvassa on esimerkkikuva salassapidosta kertovasta leimasta.

Kuva 3. Salassapitomerkinnot. (Lähde: Poliisihallitus 2015)

¹ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 24-25

² Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 8

³ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 7

⁴ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaaineistojen käsittelystä, 2015, 7-8

Leiman alapuolelle tulee merkitä, onko asiakirja kokonaan vai osittain salassa pidettävä.¹

Lisäksi leiman yhteyteen tulee salassapidon päättymisen aika, esimerkiksi *Salassapito päättyy pp.kk.vvvv*. Viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä 25 vuotta, mutta poikkeustapauksissa salassapitoaika voi olla lyhyempi tai pidempi. Mikäli salassapitoaika on normaalista poikkeava, myös siitä tulee tehdä merkintä salassapitomerkinän yhteyteen.² Yksityiselämän suojaamiseksi säädettyjen julkisuuslain 24.1 §:n perusteiden 24-32 kohtien perusteella salassa pidettäväksi määrätyn asiakirjan salassapitoaika on 50 vuotta sen henkilön kuolemasta, jonka etua asiakirjan salassapidolla suojataan. Jollei kuolemasta ole tietoa, salassapidon kesto on 100 vuotta.³ Salassapitomerkinään tulisi merkitä myös se, kuka asiakirjan salassapidosta on määrännyt.⁴

Salassapitomerkinästä tulee käydä ilmi selkeästi, mitkä osat asiakirjasta ovat salassa pidettäviä. Nämä kerrotaan ilmaisemalla kohta, esimerkiksi liite 2, tai esitutkintapöytäkirjan sivu 7.⁵

Salassa pidettävästä aineistosta on tehtävä merkintä esitutkintapöytäkirjan kansilehden lisäksi myös itse salassa pidettävää tietoa sisältävään asiakirjaan.⁶ Keskeisintä salassapitomerkinöissä on niiden selkeys. Asiakirjaan yksittäisen salassa pidettävän tiedon kohdalle tehty salassapitomerkintä helpottaa yksittäisen salassa pidettävän tiedon hahmottamista. Esimerkiksi kuulustelukertomuksen yksittäistä kappaletta on mahdoton merkitä pelkästään kansilehdellä salassapitomerkinän yhteydessä salassa pidettäväksi. Kuulustelupöytäkirjaan itseensä tehdyn salassapitomerkinän avulla yksittäinen kappale kuulustelukertomuksesta voidaan merkitä selkeästi ja yksinkertaisesti salassa pidettäväksi. Tällainen selkeä merkintä voidaan toteuttaa rajaamalla salassa pidettävä tieto julkisesta esimerkiksi hakasulkeilla tai viivalla, ja leimaamalla salassa pidettävä tieto asianmukaisesti salassa pidettäväksi.

4.5 Salassa pidettävän tiedon ja asiakirjan käsittelyminen

Eri suojaustasoille luokitettua tietoa tulee käsitellä suojaustason asettamien vaatimusten mukaisesti. Suojaustason IV ja III tietoaineiston käsittelyyn oikeutettuja ovat kaikki poliisihallinnon työntekijät työtehtävien mukaisissa asioissa.⁷ Materiaalia voidaan antaa käsiteltäväksi vain, jos se on työtehtävien takia tarpeellista, ja tuntee tietoaineiston käsittelyä koskevat velvoitteet. Suojaustason II ja I tietoaineistoa saavat käsitellä vain

¹ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä, 2015, 8

² Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä, 2015, 10

³ JulkL 31 §. Ks. myös Helminen – Kuusimäki – Rantaeskola 2012, 526

⁴ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 25

⁵ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä, 2015, 8

⁶ Poliisihallitus, käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta, 2016, 24

⁷ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä, 2015, 13

erikseen määritellyt poliisihallinnon työntekijät. Heille käyttöoikeus voidaan antaa, mikäli heillä on työtehtäviensä takia tarve saada tai käsitellä tietoa, joka on luokiteltu suojaustasolle II tai I.¹

Seuraavassa kuvassa on tehty yhteenveto eri suojaustasolle kuuluvan materiaalin käsittelyvaatimuksista.

KÄSITTELY	SUOJAUSTASO			
	IV	III	II	I
1. Käsittely ja laittaminen				
Tietoverkosta erillään oleva käsiteltävälle tietoturvasolulle hyväksytty hallinnonalan työasema	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Tietoverkkoon kytketty korkean tietoturvatason hallinnonalan työasema ¹	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei
Tietoverkkoon kytketty korotetun tietoturvatason hallinnonalan työasema ²	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Hallinnonalan mobiilipäätelaitteet	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Tietotekninen etäkäyttö hyväksytyillä etäkäyttöraatkaisulla	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Hallinnonalan videoneuvottelujärjestelmät ³	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
2. Tulostus ja kopiointi				
Verkkotulostin tai monitoimilaitte ⁴	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Verkkotulostin tai monitoimilaitte jossa turvatulostusominaisuus	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Verkosta erillään oleva tulostin tai kopiokone	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
3. Kirjaaminen				
Hallinnonalan sähköinen diaari	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Suojaustason I tai II asiakirjojen erillinen diaari	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä
4. Lähettäminen				
Kirjaamaton kirje	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Kirjattu kirje	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Kuriiripostina tai henkilökohtaisesti toimittaen	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Salaamattomana sähköpostina hallinnonalan ulkopuolelle	Ei	Ei	Ei	Ei
Salaamattomana sähköpostina hallinnonalan sisällä	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Salattuna sähköpostina ⁵	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei
Faksi, vastaanottaja varmistettava	Kyllä	Ei	Ei	Ei
5. Säilyttäminen ja tallentaminen				
Murtosuojattu tila, kuten kassakaappi tai holvi	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Lukittu kaappi tai vastaava tila	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Tietoverkkoon kytketty ja käsiteltävälle tietoturvasolulle hyväksytty hallinnonalan työasema tai tietojärjestelmä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei
Tietoverkosta erillään oleva ja käsiteltävälle tietoturvasolulle hyväksytty hallinnonalan työasema tai tietojärjestelmä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Hallinnonalan salatut tallennusmediat ja muistilaitteet ⁶	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Hallinnonalan mobiilipäätelaitteet	Kyllä	Ei	Ei	Ei
6. Hävittäminen				
Paperikeräys	Ei	Ei	Ei	Ei
Lukittu tietosuojalaatikko ja ulkoisten muistivälineiden lukitut keräyslaatikot	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Silppuri huomioitava silppurin luokitus (taso merkitty silppuriin)	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä

¹ Suojaustason II asiakirjat vain erillisessä ko. käyttöön hyväksytyssä tietojärjestelmässä.

² Suojaustason II asiakirjat vain erillisessä ko. käyttöön hyväksytyssä tietojärjestelmässä.

³ Huomioitava eri videoneuvotteluympäristöjen suojaustasorajoitukset sekä erillinen käyttöohjeistus

⁴ Tulostin oltava tulostuspaikan välittömässä läheisyydessä ja asiakirjat on noudettava välittömästi tulostimelta.

⁵ Salausmenetelmä ja käsittely-ympäristö tulee olla hyväksytty käsiteltävälle suojaustasolle

⁶ Salausmenetelmä tulee olla hyväksytty käsiteltävälle suojaustasolle

Kuva 4. Yhteenveto salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä. (Lähde: Poliisihallitus 2015)

¹ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä, 2015, 13-14

Suojaustason IV ja III mukaista tietoa, johon esitutkintapöytäkirjat ja niissä oleva salassa pidettävä materiaali kuuluvat, saa käsitellä ja tallentaa korotetun tietoturvatason mukaisilla tietojärjestelmillä. Tieto tulee tallentaa tietovälineille ja järjestelmiin siten, että tietoa voivat käsitellä vain siihen oikeutetut henkilöt. Suojaustasolle IV luokiteltua paperista tietoa tulee säilyttää lukitussa kaapissa tai vastaavassa paikassa. Suojaustasolle III ja siitä ylöspäin paperiset tiedot tulee säilyttää holvissa tai murtosuojatussa kaapissa.¹

Suojaustasoille IV ja III saa kuljettaa virkapaikan ulkopuolella työtehtäviin liittyen. Suojaustason IV alaista tietoa saa käsitellä tällaisessa paikassa, kun on varmistettu, ettei ulkopuolisilla henkilöillä ole mahdollisuutta saada tietoonsa käsiteltäviä tietoja. Suojaustason III alaista tietoa voi käsitellä virkapaikan ulkopuolella vain erityisen perustellusta syystä johtuen. Tällöinkin käsittelyä koskevat samat ohjeet kuin suojaustason IV tietoaineiston käsittelyä.

---

¹ Poliisihallitus, määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä, 2015, 14-15

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN JA PRODUKTIN ARVIOINTI

Produktia toteuttaessani visioni oli luoda erittäin yksinkertainen, lyhyt ohje, johon tutustumisen jälkeen esitutkintapöytäkirjaa kasaavalla poliisimiehellä olisi perusvalmiudet tehdä arvioita ja pohdintaa esitutkintapöytäkirjassa olevan materiaalin salassapidon osalta. Ohjeeseen tutustumisen jälkeen poliisimies osaisi tehdä tavanomaisissa jutuissa esitutkintapöytäkirjaan oikeisiin paikkoihin Poliisihallituksen määräyksen mukaisesti asianmukaiset merkinnät. Poliisimies osaisi myös tehdä arviota sellaisen tiedon tarpeellisuudesta, jota tulee käsitellä huolellisesti ja siten, ettei se joudu asiattomien tietoon, mutta joka itsessään ei ole peruste asiakirjan salassapidolle.

Pohdittuani produktin asiasisältöä totesin, että sen tulee sisältää tavanomaisimmat salassapitoperusteet. Suuri osa ohjekirjasta tulisi olemaan suoraa lainausta lakitekstistä, mutta tarkoitus on avata näitä pykäläiä myös oikeuskäytännön kautta, ja saada siten konkretiaa kohtien ympärille. Suoran, kaiken kattavan oppaan luominen ei kuitenkaan olisi mahdollista eikä tarkoituksenmukaista. Aina tulee erilaisia tulkinnanvaraisuuksia, ja näiden kohdalla esitutkintapöytäkirjaa kokoavan tutkijan tulee kääntyä tutkinnanjohtajan tai poliisilaitoksen lakimiehen puoleen. Ohjeen tulisi olla tarpeeksi lyhyt ja yksinkertainen, että lukija kokee sen lukemisen ja siitä saadun ymmärryksen kattavan sen vaivan, jonka hän ohjeen lukiessaan näkee.

5.1 Tiedon kerääminen

Tiedon kerääminen opinnäytetyön tekemiseksi oli hyvinkin kaksijakoinen prosessi; aihetta läheltä käsitteleviä tekstejä oli paljon, mutta suoraan yksittäisiä kohtia käsitteleviä ja niihin konkretiaa antavaa kirjallisuutta oli erittäin hankala löytää. Toisaalta asiantuntevan opinnäytetyöohjauksen myötä löysin oikeita teoksia, joiden avulla opinnäytetyön tekeminen onnistui. Ohjausta ja apua laintulkintaan sain poliisiammattikorkeakoulun yliopettajalta Satu Rantaeskolalta, joka osasi ohjata uuden ja tärkeän tiedon äärelle. Tämän opinnäytetyöohjauksen ansiosta näkökulmani opinnäytetyön aihetta käsitellessä laajeni.

Tärkeimpinä kirjallisina lähteinä opinnäytetyötä tehdessä toimivat Mäenpään teos *Julkisuusperiaate* (2008 ja 2016), Helmisen, Kuusimäen ja Rantaeskolan teos *Poliisilaki* (2012), Helmisen, Fredmanin, Kanervan, Tolvasen ja Viitasen teos *Esitutkinta ja pakkokeinot* (2012) sekä Wallinin ja Konstarin teos *Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö* (2000).

Suurilta osin opinnäytetyö toki nojasi kaikessa yksinkertaisuudessaan juuri julkisuuslain 24.1 §:än ja niihin kohtiin, joiden perusteella viranomaisen asiakirja voi olla salassa

pidettävä. Pohjatietoa kohtien soveltamiseen löytyi hallituksen esityksestä,¹ jossa oli konkretiaa koskien näiden kohtien soveltamista. Erityisesti hallituksen esityksen huolellinen läpikäynti oli tärkeää, koska esityksestä löytyy juuri se oleellinen tieto, mitä kohdilla on niitä luotaessa haluttu saada aikaiseksi. Myös perustuslaissa määritellyt perusoikeudet ohjaavat kohtien käytännön soveltamista, ja tästä syystä kohtien lukeminen useaan kertaan oli tarpeen.

Itse merkintöjen tekemiseen taas ainoat lähteet olivat Poliisihallituksen *Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta* (2016) sekä *Määräys poliisin salassa pidettävien tietoineistojen käsittelystä* (2015). Näiden avulla ohjeistetaan salassapitomerkintöjen käytännön toteutus, ja siten onnistuttiin luomaan myös opinnäytetyön produkti.

Lähdemateriaalina oppaaseen sekä opinnäytetyöhön käytin kirjallista materiaalia. Koen, että käyttämäni lähdemateriaali oli kokonaisuutena arvioiden tarkoituksenmukaista ja opinnäytetyön toteuttamisen kannalta soveltuvaa.

5.2 Opinnäytetyön toteuttaminen ja tavoitteiden saavuttaminen

Konkreettinen prosessi lähti opinnäytetyön tutkimuskysymyksen muotoilun jälkeen vauhtiin aiheen rajaamisella. Keskeistä oli, että käsiteltävän aiheen tulee rajautua pääosin tavanomaiseen esitutkintapöytäkirjaan ja tavanomaisen esitutkinnan suorittamiseen. Oman vähäisen kokemukseni ja ammattitaitoni puolesta pyrin alkuun hakemaan pääpainoa nimenomaan leimaustapoihin ja käytäntöihin. Hyvin nopeasti ymmärsin, että itse merkintöjen läpikäyminen on hyvin pieni osa prosessia, ja sen sijaan erilaisten perusoikeuksien ja julkisuuslain 24.1 §:n kohtien läpikäyminen on prosessin työläin osa.

Käsitykseni mukaan löysin vastaukset tutkimuskysymyksiini. Opinnäytetyössä saatiin selville, mitä esitutkintapöytäkirjan salassa pidettävä materiaali on. Selville saatiin myös perusteet, joiden perusteella jokin tieto tai asiakirja on salassa pidettävää. Nämä perusteet käsiteltiin pääasiassa opinnäytetyön kolmannessa luvussa. Opinnäytetyön neljännessä luvussa saatiin vastaukset kolmanteen tutkimuskysymykseen, eli miten esitutkintapöytäkirjan sisältämä salassa pidettävä tieto tulee merkitä salassa pidettäväksi. Koska tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset, produktin valmistaminen onnistui.

Opaskirjan luomisen vaiheet dokumentoitiin taulukkoon. Taulukosta käy ilmi aikaväli, jolla produktia on tehty, keille produktia on esitelty ja millaisiin toimenpiteisiin esittely on johtanut.

---

¹ HE 30/1998

Päivämäärä	Opaskirjaa koskeva toimenpide
24.7.2018	Opinnäytetyön käsikirjoitusversio valmistui, ja käsikirjoitusversion pohjalta alettiin luomaan opaskirjaa.
25.7.2018	Opaskirjan ensimmäinen versio valmistui.
3.8.2018	Opaskirjan ensimmäinen versio esiteltiin opinnäytetyöseminaarissa.
9.8.2018	Opaskirjan ensimmäinen versio esiteltiin yliopettaja Satu Rantaeskolalle, joka kommentoi opasta ja antoi siihen kehitysehdotuksia. Opasta päädyttiin muuttamaan palautteen perusteella.
12.8.2018	Opaskirjan toinen versio valmistui.
13.8.2018	Opaskirjan toinen versio esiteltiin yliopettaja Satu Rantaeskolalle, joka kommentoi opasta ja antoi siihen kehitysehdotuksia. Opasta muutettiin saadun palautteen mukaisesti.
17.8.2018	Opaskirjan kolmas versio valmistui.
18.8.2018	Opaskirjan kolmas versio esiteltiin viidelle poliisiammattikorkeakoulun opiskelijalle.
19.8.2018	Opiskelijat antoivat palautteen opaskirjasesta tutustuttuaan siihen.
20.8.2018	Opaskirjasen kolmas versio esiteltiin opinnäytetyöseminaarissa.
20.8.2018	Opaskirjasen kolmas versio esiteltiin yliopettaja Satu Rantaeskolalle, joka kommentoi opasta ja antoi siihen kehitysehdotuksia. Opasta muutettiin palautteen mukaisesti.
21.8.2018	Opaskirjasen neljäs versio valmistui.
22.8.2018	Opaskirjasen neljäs versio esiteltiin yliopettaja Satu Rantaeskolalle, joka kommentoi opasta ja antoi siihen kehitysehdotuksia. Opasta muutettiin palautteen mukaisesti.
23.8.2018	Opaskirjasen viides versio valmistui.
24.8.2018	Opaskirjasen viides versio esiteltiin yliopettaja Satu Rantaeskolalle.

Taulukko 1. Opaskirjan luomisen prosessi päivämäärineen

Produktin ensimmäinen versio toteutettiin opinnäytetyön käsikirjoitusversion valmistumisen jälkeen. Produktin tietosisältö pohjautui opinnäytetyön sisältöön, tiivistäen opinnäytetyöstä ne keskeiset yksityiskohdat, joiden perusteella merkintöjen tekeminen toteutetaan. Produktin ensimmäinen versio toteutettiin tavallisella tekstinkäsittelyohjelmalla, ja sille tuli mittaa kolme sivua. Produkti esiteltiin Poliisiammattikorkeakoulun yliopettaja Satu Rantaeskolalle, joka kommentoi produktia ja antoi siihen muutosehdotuksia.

Produktia muutettiin opinnäytetyön käsikirjoitusversion ja lopullisen version välillä. Ohjetta yksinkertaistettiin ja tiivistettiin. Kolmen sivun mittaisena se ei täyttänyt sitä lyhyysvaatimusta, joka oli kantava ajatus ohjeen luomisessa. Produktista poistettiin sellaista ohjeistusta ja tietosisältöä, joka ei ollut välttämätöntä.

Seuraava versio opaskirjasesta esiteltiin uudestaan yliopettaja Satu Rantaeskolalle, jolloin todettiin opaskirjasen tietosisällön ja vaaditun tiiviyden vastaavan toisiaan melko hyvin. Tämän esittelyn jälkeen opaskirjasen ulkoasuun sekä pieniltä osin sisältöön tehtiin vielä saatujen neuvojen perusteella muutoksia.

Opaskirjasen kolmas versio esiteltiin viidelle poliisiammattikorkeakoulun opiskelijalle. Jokainen heistä oli jo työharjoittelunsa suorittanut, valmistumisvaiheessa oleva opiskelija. Jokainen viidestä opiskelijasta oli suorittanut työharjoittelunsa eri poliisilaitoksella, ja

työskennellyt harjoittelunsa aikana rikostorjunta- ja tutkintatehtävissä. Oppaan heiltä saama palaute oli positiivista. Opas koettiin riittävän tiiviiksi, jotta intoa sen hyödyntämiseen riittää, ja kommenttien mukaan moni mutkaiseksi koettu aihe on saatu hyvin puristettua yksinkertaiseen muotoon. Toisaalta opasta keuhuttiin myös siitä, että se oli tarpeeksi yksityiskohtainen ja tyhjentävä. Koeponnistusryhmän opiskelijoista kolme ilmoitti käyttävänsä opasta tulevaisuudessa, mikäli työskentelisi tutkintatehtävissä.

Opaskirjasen kolmanteen versioon tehtiin vielä muutoksia yliopettaja Satu Rantaeskolan ehdotusten mukaisesti. Opaskirjasen tietosisältöä lisättiin, ja salassapitoperusteiden vahinkoedellytyslausekkeita tarkennettiin. Opaskirjasen neljännen version synnyttyä sen asettelua vielä muutettiin.

Opaskirjasen viides versio on sen lopullinen muoto. Opaskirjasen asettelua muutettiin useita kertoja aivan opinnäytetyöprosessin loppuvaiheilla, jotta se olisi mahdollisimman yksinkertainen eikä jättäisi epäselvyyksiä lukijalleen. Opaskirjasen viimeinen versio esiteltiin yliopettaja Satu Rantaeskolalle, joka hyväksyi opaskirjasen.

Koen opinnäytetyön produktina syntyneen ohjekirjasen, *Opas esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkitöjen tekemiseen*, onnistuneen melko hyvin tavoitteessaan. Ehkä jollain tavalla olisin halunnut luoda vielä konkreettisemmän ohjeen, mutta ymmärrän, että konkreettisemmän ohjeen ja lyhyen ja ytimekkään ohjeen yhdistäminen on tavoitteena erittäin haastava. Ohje kuitenkin onnistui mielestäni melko hyvin sille asettamieni kriteerien mukaisesti; se on lyhyt, yksinkertaistava, ja saadun palautteen perusteella se helpottaa yksittäisen poliisimiehen työntekoa. Samaan aikaan se ei kuitenkaan esitä löytävänsä tulkinnanvaraisimpiin kohtiin ”oikeita” ratkaisuja.

5.3 Oppimisprosessi ja oma työskentely

Tämä opinnäytetyö oli ensimmäinen opinnäytetyö, jonka olen koskaan tehnyt. Minulla ei ole minkäänlaista taustaa tieteellisestä kirjoittamisesta, kehittämistyöstä, tai muistakaan osa-alueista, jotka koskevat opinnäytetyön tekemistä.

Jo alkuvaiheessa itsestäni tuntui luontevimmalta lähteä suunnittelemaan jonkinlaista kehittämistyötä, produktia, ohjetta, jonka tarkoituksena olisi helpottaa arkista työntekoa ja ohjeistaa työntekijää oikeanlaiseen, lainmukaiseen työtapaan. Aihetta olin miettinyt jo jonkin aikaa, ja lopulta pienistä varoituksista huolimatta päädyin valitsemaan nyt käsiteltävän aiheen. Suurimpia uhkia oli aiheen vaikeus ja laajuus. Uskoin kuitenkin, että soveltuvalla rajaamisella ja oikeanlaisen lähdemateriaalin löytämisellä ja käsittelyllä kykenen tekemään aiheesta opinnäytetyöni.

Itse opinnäytetyön aloittaminen tuntui hankalalta, vaikka päämääräni olikin jo selvillä. Hakala kuitenkin ohjeistaa oppaassaan *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille 2004* aloittamaan rohkeasti kirjoittamisen. Jos jossain vaiheessa jo kirjoitettuun tekstiin tulee muutoksia, niin niitä tulee. Tärkeintä on pitää prosessi käynnissä.

Prosessin aikana oma käsitykseni niin opinnäytetyön tekemisestä kuin käsittelemästäni aiheesta kehittyi valtavasti. Salassapitolainsäädäntö on hankalaa, mutta tutustuttuani

tarpeeksi lähdemateriaaliin löysin konkretiaa tiettyihin hankaliin kohtiin, oivalsin erilaisia yhteneväisyyksiä erilaisten tekijöiden välillä ja kykenin viemään prosessiani koko ajan eteenpäin.

Suurena apuna opinnäytetyön tekemisessä toimi poliisiammattikorkeakoulun yliopettaja Satu Rantaeskola. Hänen ansiokkaan ohjausprosessinsa ansiosta opinnäytetyön toteuttaminen onnistui. Vasta ohjauksen myötä ymmärsin myös muiden kuin julkisuusperiaatteen merkityksen salassapitoasioita koskien. Vaikka julkisuusperiaate onkin julkisuuslaissa ohjaavana periaatteena, tulee asiakirjoja ja niiden julkisuutta tai salassapitoa punnitessa pohtia myös muita perusoikeuksia, jotka on perustuslaissa määritelty.

Tietosisällön oikeanlainen käsitteleminen ja julkisuuslain läpikäynti oli ehdottomasti työn haastavin osa-alue. Jossain vaiheessa aloin jo epäilemään, oliko työ liian haastava ensimmäiseksi opinnäytetyöksi. Olen kuitenkin opinnäytetyön lopputulokseen melko tyytyväinen. Toinen suuri hankaluus koski viimeistelyä: joitain työn osia korjattaessa tieto piti korjata useaan eri kappaleeseen opinnäytetyössä, ja kappaleiden paikat vaihtuivat. Vanhaa materiaalia täytyi muokata, ja samaan aikaan pitää kuitenkin teksti ymmärrettävänä, ilman että se alkaisi näyttää kasaan parsitulta tilkkutäkiltä.

Kokonaisuutena voisi sanoa opinnäytetyön olleen erittäin opettavainen matka. Kehittämistyön tekeminen omalle ammattikunnalle oli suuri, haastava ja hieno projekti. Opinnäytetyö vaati paljon, mutta sitkeällä työllä siitä tuli valmis.

6 LÄHTEET

Hakala, Juha T. 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki, Gaudeamus.

HE 30/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 184/1999. Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi.

Helminen, Klaus ja Fredman, Markku ja Kanerva, Janne ja Tolvanen, Matti ja Viitanen, Marko 2012: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki, Talentum.

Helminen, Klaus ja Kuusimäki, Matti ja Rantaeskola, Satu 2012: Poliisilaki. Helsinki, Talentum.

Kulla, Heikki ja Koillinen, Mikael 2014: Julkisuus ja henkilötietojen suoja viranomaistoiminnassa. Turku, Painosalama.

Kulla, Heikki 2015: Hallintomenettelyn perusteet. Helsinki, Talentum Pro.

Mäenpää, Olli 2008: Julkisuusperiaate. Helsinki, WSOY.

Mäenpää, Olli 2016: Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet. Helsinki, Edita.

Mäenpää, Olli 2016: Julkisuusperiaate. Helsinki, Talentum.

Mäenpää, Olli 2018: Hallinto-oikeus. Helsinki, Alma Talent.

Mölsä, Ari 2011: Poliisipöytäkirjakin on tietoturvaongelma. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-5450677>. Luettu 29.6.2018.

OKV/249/1/2011. Henkilötietojen käsittely esitutkintapöytäkirjassa.

Poliisiammattikorkeakoulu 2018: Tilastotietoa poliisin toiminnasta ja rikollisuudesta, tammikuu 2018. Luettavissa: https://www.polamk.fi/tki/tutkimus/tietoa_poliisin_toimintaymparistosta. Luettu 27.6.2018.

Poliisihallitus 2015: Määräys poliisin salassa pidettävien tietoaineistojen käsittelystä.

Poliisihallitus 2016: Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta.

Rantaeskola, Satu 27.6.2018: Julkisuus I. Powerpoint-luento.

Rantaeskola, Satu 27.6.2018: Julkisuus III. Powerpoint-luento.

Salonen, Kari 2013: Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turku.

Tilander, Jore 2014: KKO:lla yksityiselämää koskeva ongelma – EIT: Tulkinnat ovat olleet virheellisiä. Luettavissa: <https://lakimiesuutiset.fi/kkolla-yksityiselamaa-koskeva-ongelma-eit-tulkinnat-ovat-olleet-virheellisia/>. Luettu 29.6.2018.

Vilka, Hanna ja Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Tampere, Tammi.

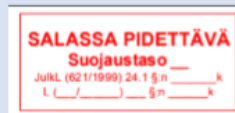
Wallin, Anna-Riitta ja Konstari, Timo 2000: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö. Jyväskylä, Gummerus.

Liitteet

Liite 1. Kuva opaskirjasta asetelussaan

Opas esitutkintapöytäkirjan salassapitomerkitöjen tekemiseen

- Mieti ilmoituksen selostusosaa, johdantoa ja kuulusteluja kirjatessasi, onko jokin tieto salassa pidettävää. Kirjaa se paikkaansa omaksi kappaleekseen, jolloin merkintöjen tekeminen helpottuu. Älä kirjaa turhaa tietoa, olkoon se julkista tai salassa pidettävää.
- Kasaa esitutkintapöytäkirja ohjeen mukaisesti.
- Käy läpi esitutkintapöytäkirjan osat; kansilehti, selostusosa, johdanto, kuulustelut ja liitteet. Havainnoi, mitkä tiedot asiakirjassa ovat salassa pidettäviä. Yleisimmät salassapitoperusteet suojattavine tietoineen on lueltu seuraavalla sivulla.
- Laita esitutkintapöytäkirjan kansilehdelle salassapidosta kertova leima. Leima laitetaan asiakirjan oikeaan yläkulmaan. Leiman kieli riippuu esitutkintapöytäkirjan kielestä.
  - Merkitse tietojen salassapitoperusteena oleva kohta tai laki. Jos tiedon salassapito perustuu johonkin JulkL:n 24.1 §:n kohtaan, pelkkä kohdan merkitseminen riittää. Jos salassapito perustuu johonkin toiseen lakiin, merkitse koko laki kohdan tarkkuudella alemmalle riville.
    - Esitutkinta-aineiston yleistä salassapittoa koskeva merkintä tehdään aina, kun aineisto lähtee muille tahoille kuin syyttäjälle. Syyttäjälle lähtevään aineistoon tätä merkintää (JulkL 24.1 § 3 k) ei tehdä.
    - JulkL:n 24.1 §:n salassapitokohtia koskevat merkinnät (muut kuin JulkL 24.1 § 3 k) tehdään aina kaikkiin poliisilta lähteviin esitutkintapöytäkirjoihin.
  - Merkitse salassa pidettävien tietojen suojaustaso. Suojaustaso on IV, mikäli tiedon paljastuminen aiheuttaa haittaa ja ikäviä olosuhteita. Suojaustaso on III, mikäli tiedon paljastuminen aiheuttaa vahinkoa ja esimerkiksi ihmisen henki voi vaarantua. Esimerkiksi henkilötietoja tulee käsitellä suojaustason IV mukaisesti.
  - Merkitse onko esitutkintapöytäkirja osittain vai kokonaan salassa pidettävä.
  - Merkitse mahdollisimman selkeästi, mitkä osat esitutkintapöytäkirjasta ovat salassa pidettäviä.
  - Merkitse salassapidon kesto, joka on yleensä 25 vuotta. Merkitse päättymisaika pp.kk.vvvv. Jos salassapitoaika poikkeaa normaalista, tee merkintä.
  - Merkitse kuka on päättänyt esitutkintapöytäkirjan salassapidosta.
- Tee vielä erikseen jokaiselle salassa pidettävää tietoa sisältävälle sivulle oma selkeä merkintänsä siitä, mikä kohta sivusta on salassa pidettävää tietoa. Muu osa sivusta on julkinen, jos se ei sisällä salassa pidettävää tietoa. Ole johdonmukainen eli sama tieto on salassa pidettävä riippumatta missä tieto esitutkintapöytäkirjassa sijaitsee.
  - Merkinnästä tulee käydä ilmi myös salassapitoperuste ja suojaustaso. Käytännössä merkintä toteutetaan leimalla ja salassa pidettävän tiedon erottaminen julkisesta viivalla tai hakusulkeilla.

Yleisimpiä poliisin esitutkintapöytäkirjan salassapitoperusteita JulkL:n 24.1 §:ssä

- Esitutkinta-aineisto, kunnes asia on käsitelty oikeudessa, asia on jätetty sikeen tai asiasta on tehty syyttämättäjäätämispäätös: Salassapidon ehto = *) + rikoksen selvittäminen ja tutkinnan toteutuminen vaarantuvat, ilman painavaa syytä aiheuttaa osalliselle vahinkoa ja kärsimystä, estää tuomioistuinta käyttämästä oikeutta määrätä asiakirjojen salassapidosta. → JulkL 24.1 § 3 k	- Poliisin ja muiden viranomaisten tekniset ja taktiset menetelmät: Salassapidon ehto = **) + rikosten ehkäiseminen ja selvittäminen vaarantuvat → JulkL 24.1 § 5 k	- Tuloja - Kokonaisvarallisuutta - Tulkia - Ulosottoa koskevat tiedot → JulkL 24.1 § 23 k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä	- Asianosaista rikosasiasia koskevat arkaluonteiset seikat: Ehdottomasti salassa pidettäviä - Rikoksen uhria tai tämän muistoa tai omaisia loukkaavat tiedot: Salassapidon ehto = **) + jos tiedon antaminen loukkaa uhriin oikeuksia tai muistoa tai lähisiä, eikä tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi → JulkL 24.1 § 26 k	- Salaiset yhteystiedot - Yhteydet, jotka asianosainen perustellusti turvallisuutensa takia pyytää salattaviksi → JulkL 24.1 § 31 k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä
- Poliisin rikosten selvittämistä ja ennaltaehkäisyä varten ylläpitämät rekisterit ja selvitykset - Hallintomenettelyssä saadut passi- ja muut valokuvat sekä henkilön tuntumerkitiedot - Henkilölle, henkilökortille ja matkustusasiakirjalle annetut tunnisteet → JulkL 24.1 § 4 k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä	- Turvallisuustutkintaan liittyvät asiakirjat: Salassapidon ehto = **) + turvallisuustutkinta tai sen tarkoituksen toteutuminen vaarantuu tai asian julkisuus aiheuttaa osalliselle kärsimystä → JulkL 24.1 § 8 k	- Henkilön status turvapaikanhakijana tai pakolaisena: Salassapidon ehto = *) + Pakolaisen tai läheisen asema vaarantuu → JulkL 24.1 § 24 k	- Rikosrekisteri, sakkorekisteri, oikeushallinnon rekisterit: Ehdottomasti salassa pidettäviä - Tuomittua, vangittua ja muutoin vapautensa menettänyttä koskevat asiakirjat ja tiedot: Salassapidon ehto = *) + henkilön toimeentulo, yhteiskuntaan sopeutuminen tai turvallisuuden vaarantuu → JulkL 24.1 § 28 k	- Anonymia todistamista koskevat asiakirjat → JulkL 24.1 § 31 k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä
	- Liike- ja ammattisalaisuudet: Ehdottomasti salassa pidettäviä - Näihin verrannolliset seikat: Salassapidon ehto = **) + taloudellinen vahinko (yksityiset ja julkisyhteisöt), kilpailuseman heikkeneminen (julkisyhteisöt). **) → JulkL 24.1 § 17 k (julkisyhteisöt) → JulkL 24.1 § 20 k (yksityiset elinkeinoharjoittajat) 20 K = Ei salassa pidettävää jos yleisölle tarpeellista tietoa (kuluttajien terveys, ympäristö, haittaa kärsivien oikeudet, elinkeinoharjoittajan velvollisuuksien laiminlyönti)	- Kaikki terveydentilaa ja terveydenhuollosta saatuja palveluita koskevat tiedot - Seksuaalisuus - Sosiaalihalinnon asiakkuus ja tukitoimet - Työhallinnon asiakkuus ja tukitoimet → JulkL 24.1 § 25 k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä		- Rikoksen uhrin pyyntö saada tieto rikoksen tekijän vapauttamisesta → JulkL 24.1 § 31b k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä
				- Poliittinen vakaumus, paitsi jos henkilö toimii poliittisessa tai muussa luottamustehtävässä - Yksityiselämässä esittämät mielipiteet - Elintavat - Osallistuminen yhdistystoimintaan - Vapaa-ajan harrastukset - Perhe-elämä - Muut näihin verrattavat henkilökohtaiset olot → JulkL 24.1 § 32 k Salassapito: Tiedot ehdottomasti salassa pidettäviä
	*) Salassapito-oletama! Salassa pidettävää, mikäli ei ole ilmeistä, ettei haittaa tai vahinkoa aiheudu tai muu vahinkoedellytyslausekkeen tilanne toteudu.	**) Julkisuusolettama! Salassa pidettävää, jos tiedon antaminen aiheuttaa haittaa tai vahinkoa tai muu vahinkoedellytyslausekkeen tilanne		